

7555

శ్రీ
ప్రహ్లాద నాటకము. 1874

118

ఏలూరులో న్యాయవాదులుగా నుండి
కీర్తి చేషుటై వ సోమంచి శీమశంకరము గారి
పుత్రీక, శ్రీకాకుళములో న్యాయవాదిగా
నున్న శేనేంద్రనాథుగారి భార్య,

శ్రీమతి

బుట్టా సూరనూంబ

చేయించినది.

అక్షరములు.

శ్రీ వెంకటరామచంద్ర మహాక్షరకాల,

విశాఖపట్టణము

1929.

CHECKED-93

విజ్ఞాపనము.

సోదర సోదరీమణులారా,

చాల కాలమునుండి యేదేని యొక నాటకము రచింపుమని నాతోడి నెచ్చెలులు కొండఱశ్యుత్సాహమునఁ జోత్సహింప, నవనవకల్పనల నవరుచులుట్టిపడఁ బెక్కుండు కవికల్యాణముల ముఖంబున నెలువడి వన్నె కెక్కినదై నను, భక్తులయం ద్రగగమ్యుఁడును సకలసద్గుణసమన్వితుఁడును నకలజనాదర్శనస్థాయుఁడు నగు ప్రహ్లాదునియందు నాకుంగల భక్తి గౌరవంబులబట్టి నాకుంగల యల్పజ్ఞానము తోడనే యల్ల నాచెలుల కోరికం దీర్చుగోరి నేనీనాటకంబును రచించితిఁగాన దయాభుజైన పెద్ద లిందలి లోపంబుల నెంచక మన్నింతురుగాక.

ఇటు విన్నవించు

శ్రీకాకళమ,
1-6-1929.

}

విబుధ విధేయురాలు,
బుట్ట నూరమ్మ.

ప్రీతిక.

ఈ ప్రహ్లాదనాటకము నా మిత్రులు కీర్తిశేఖరైన సోమంచి భీమశంకరము పంతులు గారి పుత్రిక, నా శిష్యుడు శ్రీయుత బుట్టాచార్యవేదవేదనాథు భాగ్య, శ్రీమతి సూరమాంబ రచించినది. ఈమెని నెలనాటి శాఖ.

ఈ యమ పండితికవులైన లెక తండ్రిగారి వలన ఉన్నతనయిన నే నెనుగు బాసయందు జన్మించి భాగ్యమును గవిభాగ్యము సంపాదించుకొన్నది, యటు నెనుక స్వయంకృషివలన తన విద్య నభివృద్ధి పఱచుకొని, యిట్టి గ్రంథములు రచించుటకు సమర్థుడాలైనది. శ్రీ విద్య నేనాకటబడి యున్న మనదేశములో బురుగులతో సరిపమానముగా గ్రంథములు రచించుచున్న కవయిత్రులు కొండఱయిన నుండుట దేశము యొక్కయు భాషయొక్కయు భావ్యభివృద్ధికి సూచకములు. అట్టి కవయిత్రులలో మన బుట్టా సూరమాంబ యొద్దటికిని దీని పోవ వలసినది కాదు. ఈమె కవితాశ్రవణి, శ్రేణి సోక నోరు గీయఁ యగు నట్లుండును. ఇది బోవు నారికి గుచి నెప్పనేల?

ఉచ్చపడిన యీమె పుస్తకములలో నిది ప్రథమము. మొదటి భాగీస్తవస్తవకము, హాశతకము, సావిత్రీవిజయము, భక్తవత్సల శతకము తండ్రిగారు పదీభుల్ల యున్న కాలమునందే యుచ్చపడినవి. ఉచ్చపడిన తక్కిన పుస్తకములు త్వరలో ముద్రాపింపవలెనని యీమె భక్తయోగయము. అట్టి యవకాశ మాయనకుఁ గలిగించుటకు తగిన ప్రోత్సాహము విద్యాధికారులును అంధమహాజనులును గలిగింతురు గాక!

ఇట్టి గ్రంథములనేకములు రచించుటకై యీమెను భిగవంతుడు దీప్తుసుమంగళిని శ్రేయును గాక!

విశాఖపట్టణము, } సెప్టెంబర్ 1-1929. } సెప్టెంబర్ 1-1929. } సెప్టెంబర్ 1-1929. }

శ్రీ

ప్రహ్లాద నాటకము.

ప్రస్తావన.

నాంది.

మః నరసింహశ్రీయమై, సుప్రసన్నచియానందప్రదప్రసాదై, భయం
కరనర్తంచ భక్తగాకృతిసుభక్తామోదమై, నానో
పరతిజ్ఞానసుఖోధతామృతమనఃప్రసాదసంపదమై,
స్థిరమై, కాశ్యతమైన శ్రీహరికృపాశిస్సుర మియం బోధితున్
(నాంద్యంతమున నూత్రీధారుడు ప్రవేశించును.)

నూ— (తెరవంకఁజూచి) నటీ! నటీ.

(నటీ ప్రవేశించును.)

నూ—నటీ! చూచితివా, ఈ నభాసదులు ఎట్లు వేగిర
పడుచున్న చిత్తంబునఁ దిలకించుచున్నారో?

నటీ— ఆర్యా, ఎందుకని?

నూత్రీ— నేడేదేని భక్తిపూర్ణంబగు నాటకంబును
జూడవలెనను వేడుకనట.

నటి—అహా! అట్లయిన మనమిప్పుడేది ప్రదర్శితము?

నూత్ర—ఏమున్నది?

సీ॥ ఎద్దానిఁ దిలకింప నిహాభోగతతినోసి

చిత్తమచ్యుతునందె హత్తుకొనునొ!

ఎద్దాని విన్న సర్వేంద్రియవ్యాపార

చలనంబులుడిగి నిశ్చలత గనునొ!

ఎందు ముగ్ధకమ్ము లేకాకృతిని పెండ్లి

సచ్చిదానందసంస్తవ మొసఁగునొ!

ఎచఘటసురాభివందనీయంబైన

చిత్తోపగతిని సుస్థిరతనిడునొ!

సీ॥ ఏని సంసారియైన, భవేషియైన!

పాపియైనను దుర్మరాలాపియైన!

నాకకృతతీగన్న ప్రహేళికామృతియైన!

పుండరీకాక్షు కథకందు పూజ్యమందుగి॥

నటి—(స్ఫురణకు వచ్చినట్లు అభినయించుచు) ప్రాణే

శ్వరా, చక్కగా వక్కాణించితిరి, అహేతుకంబు

గా మినోట వెలువడిన ప్రహేళికాచరితంబుకన్న

నెక్కుడు భక్తదనాహోదకరంబు కలదా?

నూత్ర—ఓహో! మేలు, మేలు. నేడు మనమిదియే

ప్రదర్శితము. ఏల యన?

సీ॥ తామమందైన, భవభోగతత్తుడైన,

మమైందైన, భవమదోష్మత్తుడైన,

నకులపై కుంతచింతనామృతము గొల్ప
చతుర్లాగ్నడే తనివోని ప్రీతి జేసితి॥

నర్వజనాహ్లాదకరంబగు ప్రహ్లాదకథయే నవనవకల్ప
నాకలితంబుగా నవరసభరితంబుగా రచియింపబడి
యె; నదియే మన మిష్టదాడి యీనభాసదుల మె
ప్పువడయుటమేలు.

నటి—(కనుబొమ్మలు చిట్లించి) ప్రాణేశ్వరా, యీ
నాటకంబెవరు రచియించిరి?

మూర్తి—కళ్యాణీ, నీ వెఱుగవా?

కం॥ ఇల వైదికకాళిను జెం
పలరంగ సోమంచినత్ కులాంబుధికిన్ శీ
తలకరుని మాడ్చి నొకవిభుఁ
డలరారెన్ సకలకోపదాననుడగుచున్॥

నటి—(కొంచెము మోముచిట్లించి కనుబొమ్మలు పై
కెత్తి) ఓహో! ఏరుహేలాభిరీవానులు కారుగదా.

చ' పనివడికంటెనర్థి పడి బాహులు సాచిన దేహియంచు కా
దనకయ లేదు సామ్రాజక దానవిధిన్ పరితుష్టి నందఁగఁ
దమపు నుధర్మక్రీడిని జైవహితంబుగ భీమశంకరా
ఖ్యను మనువాచ్చుచుత్కృతి ననఁచుడతండితఁడే మొనూడుడీ

ప్రేమ ద నాటకము.

మాతా—అగునగును. జగమెఱిగినవాని సన్నుతింప
నేల? అట్టి దీనబంధు నేమనికొనియాడుదు?

సీ॥ ఎన్నైనచోఁ దిన్న వదలఁ జాలని మృదు
మధురవాక్యముల నింపాదవఁజేయ॥

కన్నుంగవను మహాపన్నుల పొడగిన్న
నన్నవత్త్రములిచ్చి యాదరింపఁ॥

దినవారు పెజవారలనుమాట లేకుండ
ననయంబు సమప్రేమమున మెలంగఁ॥

గానిమొసఁగుపట్లఁ దనుదా నెఱుంగని ని
మృతభావంబుచే గరుణనింపఁ॥

గీ॥ నెరిసికానిదె సు గాని యన్యుల నికఁ
నోల్పఁగా రాని బుధలోకపూజ్యుడతని
పట్టి దీని నచించి చేపట్టె నమిత
చిరుముఖము పద్మగుల్ మెచ్చి యుతమెడల॥

నటి—(శంకాకులేక్షణయై) నాథా! కాళిదాసాది మ
హాకవి విరచితంబులగు నభిజ్ఞానశాకుంతలాది నా
టకాళి చవిగొనుటయె గాక యనవరతము నెదురు
లేని కవికులార్తముల కరలిఖితంబులై గణుతికెక్కి
న ప్రేక్షాదచరితంబుఁ గనుచున్న యీనభికుల నల్ప
వయస్కయు నల్పజ్ఞయునగు నీయంగన రచించిన
నాటకంబు సంతృప్తివ్యాదయులఁ జేయఁగలదా? ఏ
లయున,

సీ॥ ఛందస్సు మొదలుగా సాహిత్యమార్గముతో

వినియోగ నెఱుంగని వెలది గాన!

మున్ను కాశ్వతకీర్తి గన్న పాతముల

పేరైన నెఱుంగని నారి గాన!

కావ్యములామర కాండత్రయంబైన

కన్నారం గాంచని కఠి గాన!

కవితాప్రవీణుల కడఁజేరి పరియైన

వెలవైన నెఱుంగని గరిత గాన!

సీ॥ అట్టి యాసాధ్య విచించినట్టి దాన

నెట్టిలోపంబు తెన్ని చూపట్ట నగునొ

యంచు మనమింత సందియంబందుచుండె

ధైర్యమొక్కింత తాళని తరుణి గాన!

నూత్ర) — నుందరీ! అల్లనకుము. ఈమానిని యనికవి

ద్యాభ్యాసిని గాకన్నను తన యాంతరంగికమున

స్వచ్ఛంబగు భక్తిబలంబుచే నల్లిన భగవచ్చరిత్ర

మంత నీరసమగునా?

చ॥ నుననది వంకరలోదిరుగుచో గొజునోవునెడన్మహత్త్వం? మే

మనయంగ భక్తిప్రస్థమగు నట్టి చరిత్రమొకంత గోసమలో

పండ్రిన మాఘునినొగవచ్చె? పాపనశీలురకెందునైన నుం

దంతమవొప్పకున్న బరత్యవించారము లోటు గల్గునే!

నటి — మంచిది! అల్లయిన ననయము నై హికేచ్చార

తిని శృంగారాదిరనావలోకినముచే పొద్దులుపు

ప్రహ్లాదకాండము.

చ్చు నీ ప్రేక్షకుల వినయగతులఁ బ్రార్థించిన యెను
క వీరి మనోవీధి నొక్కింత భక్తి, జ్ఞాన, వైరా
గ్యాంకురముల నాటఁజేయు నీనాటకోద్యమమునకుఁ
గడంగుదము.

మాత్ర—మంచిది. అట్లే కావింపుము.

చ॥ విసమహావేత్తి, వేగ చని శత్రులకెల్ల నమస్కరించి రా
జసము తిమఁబునుందొలఁచుసత్వయుతంబగుఁ గాననొక్కచో
రసికత తప్పియున్నను నిరాదరణంబున గేలి చేసి యా
పని యెలనాగలోపములఁ బాటిగఁ బట్టుడఁచు వేడుమి॥

టి—(అంజలిపట్టి ముందుకునడచి)

సీ॥ భరితభూమిని నిగతరనుకీర్తిని గన్న
సత్కృతుల్ నిలిపిన సభ్యులార, |
యెండేమాకులకెల్లఁ జిగుళ్లిచ్చు
మధురస్వరముజిమ్ము మాన్యులార, |
కాళిదాసాది సత్కవులకు సరివచ్చు
శుభికివత్సలుగూర్చు నుకివులార, |
నిరుపమపాండితీగిరిమ దిశల నింపు
నిరుపమలంఛన శివవేడులార, |

గీ॥ భక్తివైరాగ్యస్వసంభితమైన
నొక్కమాన్యదేవుని నొక్క దీని
సారమే గొలిచి నొసగులఁ బాడఁబోన
వెమికి బోకుడే మిమ్ముల వేడుదాన!

నాథా, యింక కాలయాపనము మాని కర్తవ్యము
నకు గడంగుదము రమ్ము.

నూత్ర—చెలీ, అట్లైన నీవీఋతువు నభినందించి యొ
కగీతంబు బాడెదవా!

నటి—మంచిని (పాడును.)

ద్వి|| చూడుడి మధుమాస శోభలనెల్ల
నాడెమా మరుని బాణమ్ములాయనగ
వివిధ పుష్పంబుల వింతశోభలను
దవలెడి తనలక్ష్మి తమి డలిర్పంగ
భవనోగమున దోచు బాధలణంచి
నవనవామోదంబు నటియించి మించి
మోడులకుచివుళ్ల మొలకలెత్తించి
నీడల పాంథుల నిలుపంగ నెంచి
శోయిలలకు మావికొనల విందొసగి
హాయిగా జీవుల యలసటల్ దొలగ
కలకలపలుకు చిల్కలపల్కులొప్ప
నలలతెమ్మెర మేన నందంద సోక
హరికథబోలె నాహా! మాధురంబు
నిరుపమానందంబునిధి వసంతంబు.

నాథా, యింక పోదము రమ్ము.

(తెరలో)

అరే దురాత్మా, యింక నెక్కడకు పోయెదవురా,
 దుర్మతీ?

పతి—(భయమున) నాథా, ఆకఠోరవాక్యములేమి?

మాత్ర—చెలీ! దుర్లభవరములంది వచ్చిన దితితనూజాని
 కఠోరవాక్యముల వలె నున్నవి, ఇంక మనమిచ్చట
 నిలువరాదు, పోదమురా! (పోదురు.)

శ్రీ
ప్రహ్లాద నాటకము.

ప్రథమాంకము.

రంగము 1.

హిరణ్యశిపుఁడు విచారిచాది మంత్రివర్గముతో
శంబరాదికుమారులతో ప్రవేశించును.

హి— (సింహాసనమధరునట్లు తన్నుచు) ఓరోగి!
యింద్రహతకా! ఎంతటి సాహసంబునకుఁ జొఱ
కొంటివిరా!— ఊఁ, తరువాత, తరువాత.

వి—తరువాత నోదేవా! మన రక్కసుల పిండొక్కువ్వు
డి నుక్కుమీఱి నిలింపులపైఁ బడి నుక్కింపజూ
చెను కాని,

హి—(అదరిపడి) కాని యేమి? మనవారిక పజయము
వాటిల్లలేదు గద?

వి—నాటి జయలక్ష్మి సరిపూర్ణముగ సురలనే వరి
యింప మనవారిక పజయమెట్లు రాకుండును?

హి—హా! (దిగ్భ్రమమునఁ జూచి) చిట్టలక సింగపు
కోటలఁ బెట్టుక సాహసించెనా?

వి—దానికేమి? ఆ నురలతేడంతటి చుష్కృత్యమొన
రింపకున్న జయముగొన్నను గొంతమేలే!

హి—(ఆశ్చర్యముతో) దుష్కృత్యమా! అదేమి?

వి—(హీనస్వరముతో) దేవా, యేమనిచెప్పదు?
ఏమిచెప్పటకును నోరాడకున్నది. హా, కాలగతి!

సీ॥ నలుమొగంబుల పోడి బలుతపంబున మెచ్చి

చెచ్చెఱచాడేరవచ్చి గుచ్చి

కాగిట గదియించి ఘోరమందలుజలం

బుల మేను గడిగి. వీఁపునను దట్టి

వాంఛితంబెఱిగి భూవాయునీరములందు

పగటి రాలిరి నగ్ని బరిఘటాల!

భద్రాదికస్త్రునికాయంబుచే నర

మరపన్న గెంద్రకింపురుపతతిని!

గీ॥ మిత్తి గనవంచు వరమియ మేటి యశము!

నందితివి, అట్టి నీసతి యమరపతికి!

బిక్కి, శోకింపఁగానయ్యె దిక్కుమాలి!

హరివిధి! కాలగతిని నేమందునొక్కొ॥

గా—(పండ్లు వటుపటు కొలుకుచు పెద్దయెలుగున)
ఆ, యేమీ! అనిచాత్ముడు, ఆదుర్మదాంధుడు, మ
న్మనోహరిణిని, మత్స్యాణసమానను నాలీలనే కొ
నిపోయెగా? హాలీలా! అనంతకీర్తివికాలా, (ఎద

పై చేయిడి కొంతసేపూరకెయిండి మరల తలయె
త్తి) ఆకూర్చాత్ముడు నిన్నెట్టు కట్టడులఁ బెట్టు
చుండేనోకదా? కట్టా! నిండుచూలాలివగు నీవా
యమరాధముని పంచలం బడి పరితపించుచుంటివా!
(తల వంకించి) కానిమ్ము, విప్రీకత్తూ, పరమపతివృ
తావణిని మత్స్యాజ్ఞేశ్వరినిం బట్టి యిట్టి వగల పా
లొనరించిన యా పలుగాకి గుండెలదర వాని సుర
లోక మెల్ల ముట్టడించి యచ్చరలతోఁ గూడ వాని
యిల్లాలిం బట్టి తెచ్చి లీలావతి పాదదాసం గావిం
చి కరుణారసమన్నది లేక యాపిరికిపందను నేలఁ బె
ట్టి నాకాలఁ బ్రామి విడిచెద; చూడుఁ డిదె నావృ
త్తిజ్ఞ (పండ్లు బిగఁబట్టి) ఓరీ దురాత్మా,

కా॥ ఏమీ! యేనలహీనపారుషుడహర్ష్యకుండనఁచెంచియో? [హా!
నామాహర్ష్య మెటుంగవో? ఘనమదోన్మాదంబునన్ గోవు
తామున్ గౌతముఁ డిడ్డచక్రువుల యారైనన్ మదిన్ లేదో? పెన్
కామాంధత్వము కన్నుగప్పెనొకొ? మత్తాంతామణిన్ బట్టగన్.

బౌరారా! యెంతిపనిచేసితివిరా!

కా॥ ఓరీ! నీచసురాధమా, వెఱపులేదో, పాశ్రమ్యురచేదో, దు
ర్వారప్రకృతియశోషితారిజవసుంధశ్శిర్తి వారాశి మదీ
ఘోరాసి ప్రహరములన్ చవిగొనన్ గొల్గిన్ మదికొగోరితో.
చోరా శ్రీసర, నేను లేనిదిటి వాశుద్ధాతమన్ చేరగన్॥

(నారదుడు ప్రవేశించును)

అందఱు నమస్కరింతురు.

హి—(చేతితో ఆననమున కూర్చుండుమని నన్న చేసి)
వింటివా దేవమునీ! ఆదేవాధిపుని కావరము?

నా—అవునవును. నేనాయుదంతమంతయు సాంతము
గా నెరింగించుటకే నీకడకరుదెంచితి.

హి—నారదా! అవృతిహతతేజోధురీణుండగు నంబుజా
నను నంతవానిం దపంబున మెప్పించి ముల్లోకంబు
ల నెద్దాన నంతంబులేని యమోఘవరంబులఁ బడ
సితినిని యమందానందకలితుండనై పురంబుఁ జేరి
శంతనోపిడుగువంటి యీదుర్వార్త వివవలసి వచ్చెం
గదా, కట్టా! చూలాలగు నాయిల్లాలరులవంచలం
బడి పరితపింపవలసి వచ్చెనా. ఘోరీలా!

నా—దితినందనా! నీయిల్లాలికంత పరితాపమేల?

హి—దురాత్ముడగు సురపతిచే చిక్కిన నారదుని
యెట్లు పరితపింపకుండఁ గలదు?

నా—ఆసాధ్య సురపతిచే చిక్కలేదే.

హి—మఱి యెందున్నది?

నా—మదాశ్రమంబున సుఖతాత్మయై యున్నది.

హి—అహా, మహాభాగ్యము. నారదా, ఆచంచలనే
త్రేకు నీసంరక్షణభాగ్య మెట్లబ్బె?

నా—అమరవతి గొనిపోవు దారిలో నొక యాడుకూ
యి నాకర్ణంబులం బడ పరువిడిపోయి యడ్డగించి
యా యమను భద్రంబుగ మదాశ్రమంబునకుం
గొనిపోయితి.

హి—ఓరీ! పలుగాకీ, నాఁడీ నారదునికంటఁ బడితివి
గాన బ్రతికితి, వింక నెట్లు దప్పించుకొనెదవో చూ
చెదం గాక. నారదా, యెదురఁబడినవాని మోము
చెదరఁబెట్టక యేల విడిచితివి?

నా—రాజా, యేల విడుతును? తగినంతవఱ కన్తః
ద్భులఁబెట్టియే విడచితి. నీయిల్లాలి సెగ పూవేని దె
గకుండఁ దెచ్చి విడచితిని. ఇక నేఁగోయివచ్చెద.

హి—నారదా, నీమేలు మఱవను. నేటికి నాయాతి
ధ్యమంది పోవా?

నా—దానికేమి? మఱొక వృక్షుడు సావకాశముగ వచ్చె
దను. (లేచును)

హి—నారదా, చెప్ప మఱచితిని. నీవు త్రిలోకసంచారి
వి గాన నిక ముల్లోక వాసుల కీశ్వరుండ నేనని
యెఱింగింపుము. నాయాజ్ఞ తప్పితిమిగ రాదని చి

కృతులకు తెలియఁ బలుకుము. (విప్రజిత్తునుచూచి)
విప్రజిత్తు, నీవిప్పుడేచని యమరావతి మొదలగు
నష్టదిశ్చాలకపురముల ముట్టడింపఁదగు సేనల నా
యితంబు గావించుము. (నారదునితో) నారదా,
యొక్కసారి పుత్రశోకాతురయగు తల్లిగారి పున
ర్దర్శనంబునకై లోనికేగివచ్చెద. (పోవును)

అందఱు నిష్క్రమింతురు.

నా—అహ! యేమి వీని వరగర్వము, తానే పర్యలో
కేశ్వరుండఁట. ఈశ్వరుండెందును లేనేలేడా? కా
నిమ్ము. నాప్రియత్న మింతవఱకు చక్కగానే ఫలిం
చినది. లీలావతీ గర్భస్థుండగు నర్భకు నతులిత
భక్తియొగఁపహిమాతిశయబోధనచే యాగర్భ
భాగవతునిం గావించితి. ఇంక వైకుంఠమునకేగి
యీదానపుని దురంత మాహరికెఱిగించి కినుక
రెట్టింపఁ జేసెద. (పోవును)

1 అంకము. 2 రంగము.

పుత్రశోకాతురయై దితి, ప్రక్క నాసీదై
హిరణ్యకశిపుఁడు, చెంత నిలిచియున్న
లీలావతి ప్రవేశము.

ది—హా! నాచిన్నతండ్రి హిరణ్యకౌ,

ఉ॥ దిక్కులకెల్ల మేటివగు ధీరుడవని లోకరెల్ల నీ
దిక్కులు చేరుచుండ నొక దీనునిభంగి బురంబు బాసి యా
ముక్తికిడి పందిపోటులకు మూర్ఖిలి యావనధూమి నక్కటా
దిక్కుఁజిహ్వావే కొడుక, దిక్కుక నాకెట నేరిఁజూపితే॥

హి—తల్లీ!

చ॥ అనఘమనీషికశ్యపుని యంతటివానికి కూర్మినించు భా
మినివెయి, లోకభీకరుల మేటి తనూదలఁ గాంచి, లోకముల్
గొనకొని గోటమిటి తుదకున్ దివిఁజేరి నుఖించుచున్న యా
తనయుడు చచ్చినాడనుచు తల్లి యిటుల్ విలపింపుఁజెల్లునే॥

దే—అయ్యో! యెంత వెట్టివాడవురా కట్టె. అఖండ
దోర్తండ ప్రతాపులగు తనయు లిరువురు నిరుభుజం
బులై యుండ సవతిబిడ్డల జడుపేటికని కడిమెడన
తోనున్న, కుడిభుజమే కూలిపోయెఁగదరా తండ్రీ.

హి—అమ్మా, చావుపుట్టుకలు ప్రాణికోట్లకుఁ నహ
జములు గావె? యిదేటిభాగింతి?

కం॥ ఎక్కడి నుతు, లెక్కడి హితు,
లెక్కడి బాంధవులు సతు, లెక్కడి ధన, మిం
కెక్కడి నుఖ, మింతయు నిజ
మొక్కొ? మదిన్ దోచు విభ్రమోత్పత్తిగదే॥

లీ—దైతేయాస్వయకులపావనీ, పీఠమాతవగు నీవే
యిట్లు విలపింప నిత నీదిన్నికోడలి నూరాక్షువా

రెవ్వరు తల్లి. చూడుము, పిరియానుడవియోగంబు
న చెన్నునటిగియున్న యీ దానవచక్రవర్తి నై పం
జాచుకొని యించుక శాంతింపుము.

హి—తల్లి! తెరువుననేగు తెరువరులవలె జేపులు సం
యోగ వియోగంబు లందుచుందురుగాక తిన్నగా
చూడుము.

కం॥ తల్లులెవరు? పిల్లలెవరు? తల్లి, కనుకట్టుగాదా? తగ్గబరికింపన్
ఎల్లదల నింద్రజాలము; కల్లగదా? తానుగన్న కలనిజమగునా!

ది—(కన్నీరు దుడుచుకొనచు) నాయనా, నీవన్నది
నిజమే కాని

ఉ॥ అన్నిట నాకు గూర్చినిడువట్టి తనూకాదు, నాదు నెయ్యపుం
బున్నెత్తుదీని, దైత్యకుల పూజ్యాదు, బాహుబలంబునందు నీ
కన్నీటఁ దోడు నీడ యగునట్టి తనూభవుఁడెట్లు చేసి, నా
కన్నుల చిచ్చునెట్టి చనఁగా నిక నేగతి నైతుఁ బుత్రకా!

హి—అమ్మా, చక్కగా విచారించుము.

మత్త॥ తమవు నిత్యమ, సత్యమా? మఱి తల్లిలో నిరపాయమా?
ఘనమా? యెంతఁగ నీటిబుగ్గయె గాదా? దీని నెఱుంగవే?
జులమందడి దేహికిన్ దృఢి సత్యమంచు దలంపవే?
మనకె యీగతి భారవ్యాపనె? మారితో, వగచెల్లునే॥

లీ—దానవజననీ, యీ మహావీరుని వాక్యంబు లాగమ
ప్రొక్తంబులు గాన నీవీవాగమృతధారల నించుక
శాంతింపుమా.

ది—అట్లు. యీవుత్ర వియోగానలశిఖ లాటుటలు?

హి—ఎంత యమాయకురాలవమ్మా?

మత్త॥ కాయమప్పటికైన నిక్కయకాదు కాదుగదమ్మ? యీ మాయబొమ్మల యాటయందసమాన విభ్రమమందెదో వాయుచాలితమైనదీపిక భంగి దోచెడి దేహమం దీయపారవిచారమొంద, దిదేటిచోద్యము తల్లిగో॥

ది—కౌరా, హిరణ్యకశిపూ? యేమి నీకీరంగనీతులు! ఎట్టెట్టూ, జగదేశకూరుండగు నీచిన్నతమ్మునికై వగనందఁ దగదో? ఆహా! అట్టి రణవ్రతావుని, అట్టి లోకత్రయభీకరు నొక్క విచ్ఛపుఁబంది యదరుపాటున పైబడి తనపొట్టను బెట్టుకొనెనన్న నీకది తలవలపుగ లేదా, చిన్నతనము కాదా, నీముద్దుతమ్ముని బారిగొన్న వగ దీట నొమొండినూకరాకాయని బరిమార్చు తలంపైన నీతలఁపునకురాదా? నీవట్లుంటయెగాక పైపెచ్చునాకుఁగూడ నిట్టి మెట్టవేదాంతబోధనగావింప నేలేంచితో? చాలుచాలురా తండ్రి, యీవనికీమాలిన యువదేశముచే కణకణలాడు నాయంతరాత్మ చల్లాలుననుకొంటివా వట్టి?

మత్త॥ అన్నిలోకము లొక్కపెట్టునట్టె చావగ చుట్టి కా ర్యోన్నతిగ గని దేవదానభ్రుకుంధిం దనుఁగొల్పిన

కన్న మేటియశంబునించి సుఖంబునందు సుకుండటం
చున్న నాకడ చిచ్చుపెట్టెను నూనుడిగతి బుత్తికా||

శ్రీ—(తనలో) అయ్యో! ఈయమ కఠోరవాక్కుచే
నీయనఘని యంతరంగమాతంగమొక్కపెట్టున
కట్లు దెగివడదు గదా. కాకేమి? అప్పుడే నానా
ఘని మోమెట్లెట్టవాటుచున్నదో? ఇంతవఱకున్న
వేదఘోషయంతయును వెనుకబట్టినది. కోధావే
శమున కనుబాము ముడివడిపోవుచున్నది.

హి—(కోధోదే)కమున లేచి నిలిచి కత్తి నొరనుండి
పైకిలాగుచు ప్రకాశముగా) రల్లీ! యిదే నాశవ
ధమాలింపుము. పిరికివందయై వచ్చి నాతమ్ముని
బొరిగొన్న యావరాహవాతకు సతలవితలపాతా
ళాదిలోకమ్ముల నెందు డాగినం బట్టి తెచ్చి యీ
చంద్రహాసమ్మునకుం బలివెట్టి వాని వెచ్చనినెత్తు
టన్ మన దాచనానీకమ్ముకు విందొనర్పితరెద.
మూతా, వేయేల? ఏమెము.

కం|| హరి నాకడకు నిల్చిన,
పరవశమున హనివిందిప్రముఖులు పొగడక
దుగమున గూల్చిన నాక
త్తటికె గల్గును జామృజయము రల్లీ, కనవే||

ది—తండ్రి! యిదిగదా మేటిధీరత. యిప్పటికి నా
యంతరాత్మ యించుక కాంతించినది.

హి—[మరల (కం॥ హరినాకెదురై) యన్న పద్యము ను చదువుచు తల్లికి నవస్కరించును.]

ది—(శిరమున చేయిడి) తథాస్తు. నీవాశ్వంబు లమో ఘంబులగుగాక. సంకల్పసిద్ధుండవిగుము. నాతనిదీ) పోయి రమ్ము. (దితి హిరణ్యకశిపుఁడు నిష్క్రమింతుడు.)

లీ—అమంగళ ముపశమించునుగాత. అయ్యో! యేమిది? యీదానవకంతీరవంబు నోట నిట్టి యశ్లీలంబు వెలువడె. ఆయర్థంబు గమనింపకయే దితిదేవి యిట్టి యాశీస్సు లొనంగె. ఇదెట్టి యనర్థహేతువో కాకున్న, హరవిరించులు పొగడుచుండ హరి తన కెదురుగనిల్చి రణమొనర్ప తనకు జయము గలుగునని నానాధుని భావార్థమైనను హరవిరించులు పొగడ హరి తన కెదురునిల్చి రణమొనర్ప తనకజయముగలుగుట తల్లీ, గనుమని స్ఫురించుచున్నదే. (తెరలో)

అది నిశ్చయము ముమ్మాటికి నిశ్చయము.

లీ—(తిరిగి చూచి) ఈయశరీరవాణి యెందుండి వెలువడె? అయ్యో! తుదకీ హరితోడి వైరమెట్టి ముప్పను దేనున్నదో? (పోవును)

పుష్పకేతుడను భంచకుడు ప్రానేశము.

—అది నిశ్చయము; ముమ్మాటికి నిశ్చయము. కా
కున్న నీకలకల మేలపుట్టును? దానవచక్రవర్తి దా
డివెడలుటయేగాక ముందమరావతిని ముట్టడించు
నట్లే వారి ప్రసంగమున వినియుంటి గదా. నే
నిక త్వరలోఁ బోయి మాయించాఁడికీవార్త నె
ఱింగించి యాయమ నే కొండగుహలనో యేముండ్ల
పొదలనో తల దాచుకొనఁబంపవలెను గదా? పాత
కడలిదరిం దవంబొనర్చి హరికటాక్షుంబు పడస్తి వ
చ్చు వటుకు ననురులకు చిక్క కుండ్ల కచీడేని మొ
దలుగ దేవకాంఠలనెల్లఁ గాపాడుఁడ్యయు నీ భూ
లోకమున దానవులు యామా లెప్పటికప్పుడాయ
మకు నివేదించుచుండుఁడనియు మా స్వరేఖుని
యాకత్తిగదా? దానిశిరసావహించి నేనెట్లుచేయుక
తస్యనా? ఇప్పుడే స్వర్గమునకు వారు చేరికమును
చే నేను బోకున్న తస్మక్ క్షుప్త వచ్చియు గానఁ
బోయెదను (పోవును.)

1. ఆంక్షము. 3. రంగము.

స్వర్గమున నందనవనము.

సఖులతో కచీడేని ప్రానేశము.

—నఖులాశా! యెట్టి భయాతురలైన చిత్తశాంతిని
నించు నీనందపవనము నెంతయు కొనియాడుదు?

అహ! అమరులతోని మొఱుకుచేష్టులకు వెఱచి పతి
వియోగంబున పడిపించుచున్న నాకీనందనదర్శనం
బెంత యానందమయంబై తోచుచున్నది!

(ధావ్యమాలినింగని)

నీ! తరుణీ, కన్యమి, కల్పతరుభావోభిక్త
నందనంబిది యెంత మందరంబి!

ధా—నుక్షరాజ్య భోగనుస్థిర విలాసిని, స్నేహ
నందనంబిది నీకు నవ్యరమే

శ—(పాలామినితో).
చెలి, వింటె, యవె కోయిలలపల్కులమృతంపు
పోనరై వీనుల పోకుచుండె

పా— నీవాణి, పికవాణి, నెకపక్కములువేయ
పికవాణి నీకెంత ప్రీతియయ్యె?

శ— గీ! జాతిమల్లె నన్నజాతి సంపగుల ము
గంధకలికుడయ్యె గంధనమౌదు

మహాధిని—మనవిహారి మెంత ఘనతరామోదంబు!

శ— నందనంబు సౌఖ్యమందిరంబు!

ధా—దేవీ! యిదె యిటు విచ్చేయుము. ఈ పొగడ
నీడనున్న చలువరాతి తిన్నపై నించుక విక్రమం
పుము.

వ—రల్లీ! యట్లొనరింపుము. ఇదె యీమెయిల్లుపూవు
లిప్పడిప్పుడె విడుముపైకి వెడలుగొక్కెనో యన

కమ్మతెమ్మెరలు నీదెస కేగుదెంచుచు నీతనువల్లి
కూడిగంబులొనరించు పరిచారికలవోలెనున్నవి. ఈ
తిన్నపై నించుక యాసీనవగుము.

శ—సఖులారా! నేడు పూర్ణిమయగుట గిరిజాపూ
జార్థము కనకాంబుజంబులకై గదా మనమిటు కరు
దెంచుట? నేడు నూలు తమ్మిపూల హారంబిడి గౌరి
ని బరమనిష్ఠంగాల్చిన నాదేవి శోకభయంబులఁ
బాపి కోరినవరంబు లొనఁగునని యాచార్యులొనతి
యాయలేదా? కాన మానసనరోవరంబునకు మా
ర్గంబు చూపుడు. (అందఱు నాదెనకు పోదురు.)

వెనుక తెర తీయఁగా మానస నరస్సు.

దేవతాంగనల ప్రవేశము.

ధా—తల్లీ! యిదే! నిర్మలజలతరంగముల నొప్పు మా
నస నరోవరం, బిటు విచ్చేయుము.

పా—నాకలోకేశ్వరీ! యీకనకాంబుజంబులెంత ర
మనోయముగ నున్నవో, కంటివా?

శ—కలవాఁగులారా! యీకాసారంబుఁజొచ్చి కనకాం
బుజంబులఁ గోసి వత్తము రండు.

(అందఱును దిగుటను వదిలెను.)

వ—(తడఁబడచు నడుగువేయు శచి చేయిపట్టు కొని) సురేశ్వరీ, వెఱవకుము. ఇదె యిటు వంగి యున్న యీ పద్మంబుల వంగి కోయుము.

శ—(అట్లానర్చును)

ధా—(అతముతో) ఇంద్రాణీ! యీవంక నెన్నిపూలు కుప్పగా నున్నవో యిటు రమ్ము. ఈ పూలన్నియుఁ గోసితివేని నీయొడి నిండిపోవును.

శ—(తలయెత్తిచూచి) అవును. అచ్చటికే పోదము. (అదెస కేగుదురు.)

శ—(నీటిలోనికి వంగి పూలు గోయుటను నటించును)

ధా—(చిఱునవ్వుతో శచిని చూచి)

గీ. తల్లి నీమోము బంగారు తమ్మియే ని
జమ్ముగా తమ్మియని తన తమ్మి వీడి
జామనుచు నీటఁ జొఱఁ బాటుచున్నదిచట
చూచితే లేటి, యిదియేటి చోద్యమొక్కొ॥

శ—(చిఱునవ్వుతో) చెలులారా! శాంకరిపూజకు వేళ యగుచున్నది. పూలు లెక్కకెక్కువగఁ గోసి యుంటి, మీరక చాలును రండు

పా—జేవీ! అట్లాన నీయొడినున్న పూలన్నియు నిమ్ము. పదిలముగ మూలం గూర్చెదము.

శ—నడువుడు. తీరముఁ జేరియే యేటి గ్రుచ్చవచ్చును.
(మెట్లెక్కుట నటించును.)

శ—(వెనుకకుఁ జూచి నఖులతో)

కా॥ రాత, నాయెడివీడి నీరజములీరాకట్ల పైరాలి య
య్యారే, నీరములక మునింగెడి, నిదే యందంద శోధించుడి;
హారందింత కొంత కాదగదు; నీహారాద్రిజకాల్పం గా
నీరజులును నూలుగావలెడి, నీరజులందఱుడి.

వ—(వెనుకకుఁ దిరిగి చూచును)

ధా—(తిరిగిచూచి శచి వెన్ను చేత తట్టుచు చిటు
నవ్వుతో) తల్లీ! యిదేటిబేలనమమ్మా?

శ—(దిగ్భ్రమమునఁ జూచును)

పా—(శచి వెన్ను నిమిరుచు)

ఉ॥ ఈ సరసీజవిభ్రమ మిదేటి? కాంతటి ముగవమ్మ? నే
కా! నీది చంద్రకాంతిలపై బడు నీపడపంకజంబుల
వాసిని చాయలీన పారపాటున కంజములంచు నెంచి; తా
యాసమీల నమ్మ? తడవయ్యెడు రమ్మ? సరమ్మ గూర్వగక॥

(తెరలో పెద్దకలకలము, అందఱు భయమునవిందును.)

(లోపల తి)లోచనుడను రాక్షసుడు వలువులు భటులు
స)వేశము. దేవ కాంక్షలు భయమున నానాముఖం
బుల పరువడి పోదురు)

తి—పెద్దయెలులవ

ప్రకాశనాటకము.

రత్నావళి.

సురలందోలుండీ, గిరివనసీమలనురపతి నెటిబంధించుచున్నా
సురవనమున నుందరతరులూడిచి నునుములతో బడమ్రొంగుచున్నా
చెఱగొని యచ్చర తరుణుల నిందునిచేడెను వేగొనియోగవలెకా;
త్వరపడుడీ, దనుజాధిపునాజ్ఞ సెదకా మఱవకుడీ దనుజభటుర!
(భటులు వనమంతయు నల్లకల్లోలమొనర్చి గంతులు
వేయుదురు.)

తి—దానవభటులారా! తడవయ్యె నిటకు రండురం
దు, అచ్చరల వెదకవలయును. (పోదురు.)

1. అంకము. 4. రంగము.

పాలనముద్రము. శేషశాయి ప్రత్యక్షము. ఇందాది
దేవతలు చేతులు జోడించి నుతించుచు ప్రవేశింతురు.

దే—(ఏకగ్రీవముగ)

సీ! నీరదనీలశృంగారదేహముతోడ

కరుణారసంబోలు కనులతోడ!

కటితలంబున నూర్చుకనకచేలముతోడ

సరిగ పూవుల పట్టుకాటితోడ!

కోమలమణిరత్నకుండలములతోడ

మోకలైతెనీ నవ్వుమోముతోడ

వక్షస్తునను దివ్యవనమాలతోడనను

కిరణకాంతిగ్రాహిత్యము

వమోసు సంఖ్య..... ౧౨౦

గీ॥ బొడ్డు దమ్మిని నలువాయి బిడ్డతోడఁ
 జెన్నలరుచాపతీని వైవెన్నుమోపి
 కన్నులకు పెనుపండునై యున్న నిన్నుఁ
 బొగడఁగా శక్యమానె మాబోంట్లకభవః॥

వి—(దక్షిణహస్తము, చాచి) వేల్పున త్రములారా,

మ॥ దిలిపుతుండనమానకార్యబలుఁడై దిక్పాలకశ్రీబులఁ

వెతలం బెట్టుచు నున్నవాడనుచు నే వింటిన్ సురాధీశ, వి
 న్నతటికగుల్పఁగ రాదటంచుదగు సన్నాహంబుతోనుంటి, మీ
 వెతలకాపఁగ దైత్యుఁగుల్పుతటినే విక్వాకృతిక బూనగఁ॥

దే—(నతశిరస్కులై) మహాభాగ్యము. ఓదయా
 మయా!

ఉ॥ అన్యలహా? యనాధులగునాపుల, మెన్నఁడు వారు వీరటం
 చన్యల దిక్కుగోరము దయామయ, నీయసమానకీర్తి సా
 జన్యతలేమెఱింగి దనుజుని, భవత్ శరణంబు గోరు మా
 భన్యతనిల్పుమా, యభయ దానమొసంగుమా, దైత్యుఁగుల్పుమా॥

వి— అ॥ వె॥ భయముమానుడయ్యె; నయముశోధనులారా,

వెఱపులేదు మీకు వీనివలనఁ ;

గలిమి జయము రాజ్యగౌరవంబును మీఁదఁ

గలుగు మీదు సుకృతఫలమువలన॥

దే—ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! ఓ నిరుపమకరుణాభరణా,
 మాకెప్పటికిని నీవే దిక్కుగదా.

సీ॥ దిక్కెద్ది యానాటి ధీరు వృక్షుని జంప?
 నీపాదయుగళంబు పోవుగాదె।
 బలమెద్ది యానాటి బలుజంభుఁ బరిమార్చి
 నీకడుదాదృష్టి నీడగాదె।
 తెలువెద్ది మున్నుల మొలకునమచి గూల్చి?
 నీదీనరక్షణ నియతిగాదె।
 పోపెద్దియానాటి పాకుని నణగింప?
 నీభక్తవాత్సల్య నిరతిగాదె॥
 గీ॥ ఓదయామయ, మా వెరపుడుపుమయ్య।
 నేటికిని దయతో మమ్ము నింపుమయ్య।
 ఖలులఁ జెందాడఁగా మదిఁ దలఁపుమయ్య।
 ధరణి భారంబడంగింప మఱవకయ్య॥

వి—సీ॥ అనిమిషగణమెల్ల సదవులపాలుగా
 కడుకప్పములుచెంది యడలునాఁడు।
 పంయమిజనులెల్ల జపకపంబులులేక
 దిక్కెవ్వరంఘు లోబొక్కునాఁడు।
 అచ్చరలాదిగా నమరభామినుల క
 స్తుల నీరు ధారగా నొలుకునాఁడు।
 గోకికువనితాళి గోలుగోలున నేడ్చి
 మొలలిడుచు నొడఁగు దొంగునాఁడు॥
 గీ॥ వానిమితి దనయంతఁ దావచ్చు గాన।
 * వంతలకునోర్చి నైంపుడంతదనుక॥

వముగాదిది నామాటనమి మీదు!

నెమ్మనమ్ములఁ గనుడీ ముదమ్మ నెమ్మి॥

కా॥ అంభో! జాపను నుపసాదమున వీడత్యంత గర్వంబువన్.

దంభాకారతనున్నవాఁడు, కుటిలాద్దండ ప్రతాపుండు, స॥

రంభంబొప్పుఁగ మిమ్ముఁగాతు; పగదీరన్ సంధ్యయందున్ సభా,

స్తంభాంతర్గతమై వధించెదను మీఁదన్ నారసింహాకృతిన్॥

వాని నాలవపుత్రుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు పరమభాగవత శిఖానుణి, సాధుమార్గవిచక్షణగుణమణి, నాప్రియభక్తుఁడు కాఁగలండు. ప్రభావికాలుడగు నాబాలు పై వాడల్లి యెన్నఁడెగులఁగావించునో నాఁడు భక్తవత్సలుండఁ గాన వానిబట్టి వధియింతు; నిది ముమ్మాటికి నిశ్చయము, నిశ్చయము, నిశ్చయము. (విష్ణువంశార్థాన మగును.)

(దేవతలు స్వర్గమున కై పోదురు.)

1. అంకము. 5. రంగము.

భూలోకము. (రాక్షసాంతఃపుర

దాసియగు కేశినియను రాక్షస స్త్రీ ప్రవేశము)

కేశి—(ముందుకు చూచి) ఆవంశవచ్చుచున్న దెవ్వరో?

భూనులోచనగాదుగదా.

భూ—(ప్రవేశించి) ఓహో! కేశినమ్మగారా! కుశలమా?

కే—నామాటజేమిగాని, నీవీనడుమ నెచ్చట వగువడుట లేదేమి?

ధూ—ఏమని చెప్పనమ్మా? నాడు రాజుగారు తపోవనమున నున్నప్పుడు సురేంద్రుడు మనవురమును ముట్టడించలేదటే?

కే—అవును; అయిన?

ధూ—అప్పుడు నావల్లభుడొక్కచేతిమీద లెక్కమీడిన దేవతల నెందఱుగూల్చలేదమ్మా? (కన్నులొత్తుకొనును.)

కే—(నవ్వుచు) దేవతలకు చావులేదే! నీమగడెట్లు చంపెనే?

ధూ—(మూతిముడిచి) ఏమో, గూల్చకేమిలే? వేల కొలదిగగూల్చిరనియే చెప్పుకొనిరి. ఇంతకును దేవతలకు చావులేదని నీకెవ్వరు చెప్పిరే? ఇవన్నియు వట్టిమాటలు. చావులేనివారెవరే?

కే—అట్లుకాదు. దేవతలమృతాశనులుగదా? కాన వారికి చావులేదు.

ధూ—అబ్బో, యెట్టినుద్దాహరణము? అయమృతము దిన్నంత మాత్రముననే చావులేకున్న మనరాజేంద్రుడేల దినకుండును? కావలెనన్న, అయనకాయమృతమునకే కలువా? ఇదంతయు వట్టి నీలివార్తగాని ని

జముకాదు. అయ్యో! నావిభుడిక్కడ తనచే జ
చ్చినవారితో సంతుష్టిపందె ననుకుంటివా? రాద్ర
మూర్తియై యాస్వర్గమునకే చొరబడి సురల నురు
మాడ సాగె నట.

కే—ఏమి చమత్కారమే? ఆతఁడు స్వర్గమునకేగినట్లు
నీకేమి నమ్మకము.

ధూ—ఇంకేమి కావలెను? అదివఱకు కలకలలాడు పు
రమంతయు కనుమాసిపోలేదా? మనదనుజులగోల
యైన వినబడలేదా? ఓ! ఒకటేమి? సేనలలో కల
కలమా, యూరంతయు కలవలమా? అంతఃపురము
లో హాహాకారములా, అనురాంగనల యాలాప
ములా? ఆతని యెడబాటుచే నూరంతయు నట్లు
డికిపోయినట్లుడికిపోలేదా? ఇంతెందుకు? నావిభు
డు మరల నాకంటబడకుండుటే నాకు నమ్మకము.

కే—ఏమి మాటకారివే? ఆనాడూరంతయు నల్లక
ల్లోలమగుట నీవల్లభుని కొఱకనుకొంటివా?

ధూ—కాక మతెందులకమ్మా?

కే—ఎందులకా? ఆనాడు సంపూర్ణ విజయఁడగు సుర
రాజంతిపురిజొచ్చి, నిండుచూలాలై పతివియోగ
సంతాపభయవివ్వాలచిత్తయై విలపించుచున్న మన

లీలావతీదేవిని జెఱగొనిపోవుటకై యట్లలజడిపడిరి
కాని నీవిభునికొఱకు కాదు.

ధూ—ఏమేమీ! ఆ నిర్భాగ్యులనాఁడే మనదేవికిని
నాకునుగూడ నిట్టి తఱగని దుఃఖమును దెచ్చిపెట్టి
రా? మఱివారికిఁదగిన ప్రాయశ్చిత్తము చేయుటం
డ నిట్లూరకుండిరేమి?

కే—ఎవరూరకుండిరి? అందులకనియేగదా రాజగారవ్వు
నిక్కుల దిగ్విజయ యాత్రకై వెడలినారు?

ధూ—అలాగుననా! అట్లయిన మనవారందఱు నచ్చట
నున్నప్పుడు నేనుగూడ స్వర్గమునకుఁబోయి నామ
గని వెదుకుకొందును. (పోవును.)

కే—ప్రస్తోద కుమారుని కొఱకెరుకలసానిం బిలుచు
కొనిరమ్మని మాదేవి నన్ను నియోగించెనుగదా!
దీనిమాటలలోఁబడి నేనామాటే మఱచి యిట జా
గుచేసితి. పాప, మాబాలుఁడీదినమున పాలైన త్రా
గక పెట్టివానివలె వింతచేష్టలు చేయుచున్నాఁడు.
నేఁద్వరగఁబోయెద. (వడిగా పోవును.)

2. అంకము. 1. రంగము.

స్వర్గము. హిరణ్యకశిపుని దర్బారు.

హి—(సింహాసనాసీనుడై మీసమును మెలివేయుచు
ఇటునటు చూచి)

సీ॥ కుక్కుటంబై యల్లబిక్కుతాపను పంచ
చేరికూయిడిన యావీరుడేడి?
మగవారు లేకుండఁ దగనంతిపురిఁజొచ్చి
మగువలచెరఁగొన్న మాన్యుడేడి?
బండరాలనుగొట్టి కొండఁతెక్కులుగోయు
దండిపేర్గొనుబలాద్దండుడేడి?
కామినికైపోయి కన్నులు వేయి గై
కొని కీర్తనలుగొన్న యనఘుడేడి!

గీ॥ ఏగుహలఁ దూఁతొనడవుల నెందుజేరె?
ఏజలంబులడాగె? మఁతొచటికేగె?
ఏకొనలకగల్గబాకె? మరెందు దూకె?
ఎందుఁజొచ్చెను? ప్రాదులించెందుబుచ్చె?

దే—(నమ్ర)వదనుడై ప్రవేశించి చేతులు జోడించి)

సీ॥ జే జే వరసరాద, శ్రీతరక్షణామాద,
జే మరసరలోకసేవ్యపాద,
జే పరాశ్రమసీమ, జే వైరిరణభీమ,
జే సుఖలోద్ధామ, జే సునామ!
జే కాశ్రీవతుకార, జే మిత్రీమందార,
జే త్రిజగద్వీర, జే సుధీర!
జే సక్కుపాలాల, జే నికాచరపాల,
జే సుకీర్తివికాల, జే సుశీల!

గీ॥ జయతు లీలావతీమనోజలజహార!

జయతు కార్యదుర్వార, కళ్యపకుమార!

జయతు రణశూర, జలనిధిసమగభీర!

జయతు జయతు మహాదార, నయవిచార!

దేవా శరణు శరణు. ఇదే నీయనుంగు తమ్ముడిందే
యున్నవాడు. వీని నీయిచ్చవచ్చిన పనికై నియోగింపుము. సిద్ధుడై యున్నవాడు.

హి—(వికటహాసముతో) ఓరీ పిరికిపందా! ఇందా! శరణని వచ్చి మూచరణముల వ్రాలితివిగాన నిన్ను కరుణించితిమి. శరణార్థులఁబంపుట మానవ్యమింబు కాదు. కాన నిన్నుఁ గొన్ని పనుల కాసించెద.

ఇం—మహాభాగ్యము. ఈదీనుఁడు దేవత యానని శిరసావహింప సిద్ధముగ నున్నవాడు.

హి—నీవిది మొదలీస్వర్గమున నధికారము చూపరాదు. మాయాజ్ఞ వతిక్రిమించి పర్తించరాదు. యజ్ఞభాగంబులంటరాదు. తెలిసినదా?

ఇ—చిత్తము.

హి—మంచిది. మాయానతిలేకుండ స్వర్గమున నడుగైన సడరా, దిశఁబొమ్ము. (ఇందు)డు నిష్క్రమించును.)

హి—ఓయీ, విప్రజిత్తూ, నా యానతి నన్నిదిక్కులఁ
జాటఁ బంపితివా?

వి—దేవా, భవదాజ్ఞానుసారంబుగ నన్నియు నెఱవే
ర్చితి. భవదీశ్వరత్వమే ముల్లోకమ్ముల చాటఁబం
చితిని. హరినామాభిలాషులకుఁ దగిన దండనంబు
గావింపఁ గొందఱు భటుల నంపితిని. హరినివానయో
గ్యమ్ములగు జపతపోదానధర్మాదినత్కర్మల చేఱ
చుటకొఱకు నన్నిదిశలకుం గొందఱు బుత్తెం
చితిని. క్రతువిధ్వంసోపాయనిపుణుల నందంద
కాపుంచితిని. నూరిజననిర్మూలనకారకులగు శూల
హస్తుల మారణకర్మోత్సాహుల గావించి పంపితిని.

హి—మంచిది. విప్రజిత్తూ, నా ముద్దుతమ్ముని జీల్చిపో
యిన యా పాపబోతుం బట్టి తెచ్చి నాకరవాల
మ్మున ముక్కముక్కలుగఁ జెక్కినంగాని నాయం
తరాత్మ శాంతించనేరదు. ఓరీ నామమాత్రకౌరీ,

కం॥ మీపై యుప్పుల దాగినఁ,

గానకధులిపోచుఁబాలకడిలి నదఁగివణ్,

అనీచనూకరాకృతి

తోనదవులఁబట్టి యున్న తులువ, విడుతునే?

వి—దేవా! అవారి భవదీయశౌర్యంబెఱింగియే యెమ
ట నిల్వఁజాలక మనమెంతగా వెదుకుచున్న నొక్క-

ని శంకల నైనం బడఁజాలక యెందో యొదిగియుండె.
కాక యావిష్ణువే నిజంబగు వీరుండైనచో వీరజనా
ర్థంబుగఁ గరంబున కత్తిబట్టి దురమొనర్పఁడా?
అట్టి సాహసమే యాతఁడొనర్చినచో అప్పుడే య
రనిముసమేనియుఁదాళక యుండుండి యొక్క యడు
గేనియు నిడనీక మనయువరాజే మట్టుపెట్టక
యుండఁడా?

హి—నచివాగ్రణి! వింటిరా? ఆ తుంటరి తఱుచు గో
బ్రాహ్మణులయందుండు నట! కాన వాని నిర్మా
లనంబుగావింపవలెనునుమా! దేవాలయంబులుగూ
డ నుండనీయరాదు. ఋషినాటికలెందును లేకుం
డ రూపుమాపుచేయించుచుంటివా? ఆ! చెప్పమట
చితిని. ఆమానహీనుఁడు ముఖ్యముగ పరివ్రాజకు
నతులయందుఁగూడ దాఁగియుండునట. కటకటా!
యాపరమద్రోహి కతన శిరీషపుష్పపేళలఁగూడ
కటకు అంపముల పాలొనర్పవలసెగదా!

వి—నటుక నేల? తరుణి జనంబును తెఱయండిదరాదో?

హి—మంచిది. అట్లే గావింపుము.

(ఖడ్గరోముడనురాక్షసభటుఁడు ప్రవేశించును.)

ఖ—(పాదములకొరఁగి లేచి నిలచును).

హి—టరీ! నీవిష్టాడెందుండి వచ్చుచుంటివి?

భ—దేవా! దేవర యాశ్వరత్వంబును, ద్వీజయం
బును, లఖండవరలాభంబు నన్నిదిక్కులంజాటుచు
నందంద హరిపక్షపాతుల వంతంబొనర్చి వచ్చితి.

హి—భో! నేవతా! నీపెట్టికార్యంబొనర్చితివో చక్క
గాఁ దెల్పి మాకర్థ రసాయనంబుగావింపుము.

భ—చిత్తము. మహాప్రభో!

ఉ॥ ముంచిత సప్తవార్షిధుల, మొత్తతి సుగ్రకరానీధారలన్,
ద్రెంచిత పాట్టప్రేవుల, సతీశుగోయతిలాకమెందుగ!

స్పందిన.....

(అని యూరకుండును.)

వి—అవిశిష్టమేల?

భ—

దేవతాధముల కీచమదంచెద, వీల్చి వీల్చి గా
వించెద ఖడ్గకోను ప్రతివిరభయంకరకీర్తినించెదన్॥

(ధూమ్రాక్షుడను మఱియొక భటుఁడు
ప్రవేశించును.)

ధూ—(చేతులను జోడించి) శే రాజరాజవ్యమకుట
కిరీటమణిశోభితాంఘ్రిద్వయ! శే వైత్యావ్యయ
పారావారనికాకర, జయము జయము.

హి—నేవతా! నీమెందుండి వచ్చుచుంటివి?

భ—నేనుత్తరదిశను వరలోకమెల్ల గిరిగిరిందిప్పి త
చ్చితి వినుండు.

ఉ॥ కొట్టిరి దేవభంబులొకకొట్టిరి నెక్కుడుగాఁగ, నింతులం
బట్టిరి భర్తృపాదపరిభావనచిత్తల, తత్తరింపనే
దెట్టిరి నన్నికుండముల వేలకు వేలుగ గోసమాచూచున్,
గట్టిరి కంకణమ్ము ప్రతికక్షుజనాంతక నాముదౌటకున్॥

హి— వహ్వ! ఇంక నాహరి యేమూలబాగునో
యెట్టితావుల కేగునో కనుంగొనెదఁగాక. విప్ర
జిత్తూ!

చ॥ శరణని వచ్చినాదుపదసారసయుగ్మమె పట్టనీ, మఱే
తెరవునఁ జేరినీవడిదివిక, జలరాశి నె సొచ్చిదాగనీ,
గిరిమరు గైనచేరితమకింపుచు ప్రాణములుగ్గఁ బట్టనీ,
మఱి యెట్లకేగనీ, తనదుమానము ప్రాణములింకఁ దక్కునీ॥
ఓరీ! లోకులింక నాహరినే యీశ్వరుండని నమ్మి
నేపించుచుండిరా?

భ— నిఖిలలోకైకశరణచరణా! దానవకులాభరణా!
నీయానతి నోడి యాహరిచేరెత్తఁగలవారెందైన
నుందురా? ఇంతయేల? వినుము దేవా!

నీ॥ నీయానతినిగదా నిరతమగ్ని తెలుంగు,
కమలాశి చల్లనికొంటినించు,
విద్రుండు వర్షించు, విషాదు దహించు, దా
నిలశస్యములనెల్లఁ గలుగఁజేయు,
నీకొమముడిత్ర నెల్లలోకమ్ములు
దగ్ధంచులగు దిశల తల్లడిల్లు.

నీయాజ్ఞ నొక్కంత పెరిదాటనేర్తురే

దిక్పతులాదిగ దివిజులెల్లఁగి

గీ॥ నిన్నుఁ బొగడంగనానె వాణీవిభునకు

హరిహరాదులక్రమం బాసురవికాస

భవ్యచారిత్ర సౌందర్యభరితగాత్ర

సారగుణధామ దానవసాగ్యభౌమ॥

హ—సేవకా! నీకనుజ్ఞనొసంగితి నీవికలబొమ్ము.

సీ—చిత్తము (పోవును)

హ—విప్రజిత్తు, భోజనసమయమగుచుండెగాన

సీ॥ దిక్కులుకోధించి దేవాంగనలఁదెచ్చి

పాదంబులూరైడి పనికిఁబంపు

దక్షిణదిశఁగి ధర్మునిగొనివచ్చి

వడిహజారంపు కావలికిఁబంపు

ధనదేంద్రులనుదెచ్చి తగపల్లకి కిరు

ప్రక్కల దివ్యటీల్ పట్టఁబంపు

అనలుని రప్పించి యలమహానగ్నహ

మ్మునఁ బాకమలమర్చు మనఁజుఁబంపు

గీ॥ స్నానపానాదికములకుఁ జాలినంత

యభక్తమును దేవవరుణుని పెదకిపంపు

మానిస ప్రకమునుదెచ్చి మందలించి

కలికమోక్షింతుంగ నిప్పుడె నిద్దపరువు

అ మహాదితి వాయుదేవు నంతకుముందు బాటల వ
రిశుభ్రమునప్పుచుని నియోగింపు; మింత మేముక
సారి యంతిపురమెల్లఁ దిలకించి వత్తుము.

వి—చిత్తమాలాగే. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

(2, అంకము 2 రంగము.)

అరణ్యము. దేవేంద్రుడు, శచి, జయంత
బృహస్పతులతో ప్రవేశింతురు.

దే—(నిట్టూర్పు విడిచి) కటకటా! ఈకటికరాలలోఁ
బడి నడచుచున్నకొలఁది నాయుడుగులెంతెంత
పొక్కులెక్కుచున్నవో! హరిహరీ! యిటుపైని
కొక్కడుగైవ నిడఁజాల. (ఒక చెట్టునీడనున్న బండ
రాతిపైఁ గూలఁబడి పాదములరచేతఁదమముకొ
నును.)

శచి—(కన్నీరొత్తుకొనుచు) వల్లభా, మీయడుగుల
నాతోడలపైనిడుఁచు. మెల్లగా నొత్తెద. (ఇంద్రుని
దరినాసీనయై యొత్తుచు) హా! మనోహరా!

సీ! అతులమధర్మాసనాలంకృతంబగు

మృదుపాదయుగళమా యిదినులేంద్ర!

వైభీకరిమైన పశ్చాద్ధమమ్మాని

యిసుపందుహస్తమా యిదినుహాత్మ!

అఖిలామరాళి శోభనశ్చంద్రియంద్ర

సౌఖ్యమా యిది దేవ సార్వభౌమ!

రంభాదినిభిలాషురల యూడిగంబందు

దేహమా యిది నివృత్తహాసాంగ!

శీ|| కటకటా! ముండిగాకాసిగములూనర్పు!

కట్టదులకోర్చి యారీతి నట్టదవుల!

కడుపునిండిన తిండికి కింటినిండ!

నిద్దురకు చూరముగఁ జేపెనే విధాతశీ||

బృ—దేవీ! యూరడిల్లు మూరడిల్లుము. మూర్ఘాయా.
వమున మన సురేంద్రుఁడెంతయు డస్సియున్న
వాఁడను.

తెరలో రాక్షసభటుల సందడి.

(దేవతలు భయోదేవముననంకుండి వెడలిపోదురు.)

రాక్ష. భ—నానావిధంబుల పెతకిపెతకి తుదకామా
రుతాగ్నులను మార్రమే వట్టఁగల్గితిమి. తక్కిన
తారిజాడ యెందును గావరాదాయె. నీవంక నేవో
మాటలు వివచచ్చటచే నిందేరైన నుండురనునాన
నిచ్చటకి వచ్చియుంటిమి. ఇంకను రంజీ, యడవి
యంతయు లోధించి చూతము (పోదురు)

2. అంకము. 3. రంగము.

రాక్షసపరిచారికల ప్రవేశము, సరలోకము.

ధూ—కేళినీ! అంతఃసౌందరగా నేల పోవుచుంటి? :

కే—(త్రిగిచూచి) నాకుఁబనియున్నది. నన్నిష్కనాశకుము. కాని నీమగఁడు దొరకినాఁడా?

ధూ—దొరకినాఁడు కాని మునుపటి వేషభాషలన్నియు మాటిపోయినవే.

కే—అయ్యో! అదేమే, నీవు నీమగనికి బదులింకొక్కని దే లేదుకద!

ధూ—కాదు. కాదు. మఱొకఁడు కాఁడు, నామగఁడే.

కే—నీమగఁడే? అట్లయిన నెచ్చట దొరకినాఁడు?

ధూ—అయ్యో! యొకంటట దొరకినాఁడనుకొంటినా? అదెవ్వఁడో యొక యచ్చరయట. అది నామగనిఁ దీసికొనిపోయినదట. దానిపేరేమో జ్ఞప్తికిరాకున్నది. అదేదో చెట్టుపేరట. అముదపుచెట్టా? కాదు కాదు. అవిసిచెట్టేమో?

కే—అదేమే? నీమొగములాగుననేయున్నది. అవిసి చెట్టు అముదపుచెట్లను వేర్లచ్చగలకుండునా?

ధూ—అదికాకున్న నానవచెట్టేమో? అవునదే కావచ్చును.

కే—చాలు చాలు లేనే నీనాచాలక అనవసాదుండు ను గాని చెట్టుండునా? అదిగాకున్న నరటిచెట్టన్నా పుకాపు నయమే.

ధూ—అదే అదే అదేనోయిరల్లీ నిజముగా, నీవిప్పు డన్నదే! అదిక్కుమాలిన దేవభాషలో దానికేమో యందురట.

కే—నరిసరి. రంభయనియా నీయభిప్రాయము?

ధూ—అవునవునదియే. మనభటులారంభమబట్టి బంధించుకొని పోయిరి. అది యెఱుంగక యొకఁడు దానికై చెట్లు గుట్టలు వెతకుచుండెను. నేనును నావిభునికై మ్రోకులలమల పరీక్షించుచుంటి. మే మిరువురముకై డగలిసికొన, నీవేరిని వెతకుచుంటి వని నేనాని ప్రశ్నించితి. అతఁడు రంభకొఱకన, నావిభుడేగదాయని వానిబలవంతముగఁబట్టి తెచ్చితిని. కాని నావని చెనుకటి మరమంతయు మాణి పోయివదినుమా. మాంసాహారమే ముఱచిపోయినాడే. అందుచే రక్తమంతయునుపోయి తెల్లగా బల్లివలె నయిపోయినాడు.

కే—నరిసరి, నీభర్తనాడే దేవతలచే చచ్చియుండును. నీవాదేవతలలో నొక్కనిఁబట్టి తెచ్చియుండువు.

ధూ—కాదు. కాదు. అతడు తప్పక నామగడేనట.
మార్గమున మన వక్రినాసినింగిని యీతనింతాపి
సేపడిగినది తప్పక నారెడేయని యొట్టుకూడఁ
బెట్టుకొని చెప్పినది. కావలసిన మఱొకసారి నీవు
గూడ దాని నడుగవచ్చునురా. (చేయివట్టి లా
గును.)

కే—అయ్యో! నేనిప్పుడురాను. ప్రహేళికానకు
రక్షగిట్టించుటకై భూతవైద్యుని వేగతోఁజొని
రమ్మని మాయమ్మగారు నన్నంపినది. నేనాపనికై
పోవలయును

ధూ—అదేమి? బిడ్డ కేదైన వ్యాధి జనించలేదుగదా?

కే—అదేమో! చక్కగ చెక్కిన రత్నపు బొమ్మవలె
నున్నాఁడుగాని యేవ్యాధియుఁ గానరాదు. రాజ
దంపతులకు మనోవ్యాధి, పిల్లవానికి జడవ్యాధి, మా
త్రమంతకంత కధికమగుచున్నవి. బాలఁడు వృద్ధి
యగుచున్నకొలది బుద్ధి మందగించుచున్నది.

ధూ—ఏమి? వెట్టివాఁడా?

కే—అట్లే తోచుచున్నది. తనలోతానేమో యను
కొనును. ఒక్కొక్కవేళ నహేతుకంబుగ నవ్వుచుం
డును. ఒక్కొక్కవేళ వెక్కివెక్కి యేడ్చుచుండును.
ఒక్కొక్కతఱి మూగవానివలె పలుకెనులుకు లే

యట్టే నిలిచియుండును. ఇప్పుడు మతోక యుష్కద
వము సంభవించినది.

ధూ—అదేమి?

కే—బాలుడు వలుకులు గూడఁబలుక నేర్చినాడు.

ధూ—సంతోషమేగదా?

కే—అయ్యో! నోట వెలువడునదొక్క హరినామమే.

ధూ—అయ్యో! రాజగారికెట్టి సంకటము పొందినది?

కే—ధూమతోచనా, నేనింకఁ జోవలెను. (ఇద్దఱును బోదురు.)

2. అంకము, 4. రంగము.

4 యేండ్ల యాడుగల ప్రహ్లాదునితో

లీలావతి ప్రవేశించును. లీలావతి అంతఃపురము.

లీ—కుమారా, యిట్లెన్ని దినములు దిన్నగా నిద్రా
హరములనొల్లక కాలంబు గడుపఁగలవు? దినమున
కొకపూటయైన, నాశిలియని వచ్చి తోడిబాలుర
తోఁగూడి యంత యోగిరమారగించిపోవుగదా!
ఎట్లెట్లో ప్రాణంబుల నిలువఁబెట్టికొని యిట్టిచేష్టల
దినంబులు గడుపుచుండువా రెండీ? (చుబుకము
నొక్తుచు) చూడుముదగో, అమృతోపమానంబగు
నీయఃస్మృతి కేలిని దినెదవా? (ఒక అరటివంటిచ్చును)

ప)——(వండంచుకొని దిక్కుల వెదకును.)

లీ——తండీ! పెండెల దినకుంటివి?

ప)——(ఒకపకనవ్వుచు) ఇదిగో ఈవండాఠగించెద
వా? మాధవా! యిటురమ్ము.

లీ——(అశ్చర్యముతో) చూచుచు) తండీ, యిందె
వ్యరున్నారు?

ప)——ఇదె. ఈ నాచిన్న దేవుడు నీకగువడుటలేదా?
(వేలితోఁ జూపును.)

లీ——వెట్టిగుదిరె రోకిలి తలకు చుట్టుమన్నట్టున్నది.
అయ్యో! నావెట్టికట్ట, ఇందే దేవుడున్నాడు?
తండీ, యిటు చూడుము. నేడొక్కంతి యాహా
రమేని దిని యెఱుగవుగదా? (చుబుకమును బట్టు
కొనఁబోవును.)

ప)——(దూరముగబోయి యంజలిఁబట్టి బలిమూలుచు)
ఇదిగో! దీనినారగించవా? నాతోడనాడరావా? నా
పై నెలుకఁబూనితివా?

లీ——(అశ్చర్యముతో చూచును.)

ప)——అయ్యో! ఇటునటుచూచి చిక్కముగముతో
శీధవా! ఇంతలో నెటుపోతివి? (వెడుకుట నటించును.)

లీ—(ప్రహేళికునిచేరఁదీసి ముంగురులు గోరఁగోరుచు)
నాతండ్రి, నామాటవివవా? (చురుకమునుబట్టి
బరిమారుచు) నాయనా, దీనినొల్లకున్న మతేమి
కావలయునో చెప్పుము. తెచ్చియిచ్చెద, పాలు
దాగెదవా?

ప్ర—(అనివృత్తుగ తలదీపును.)

లీ—పోసిమ్ము! అపూపముల నిత్తునా?

ప్ర—(వినిపించుకొనక దిక్కులఁజూచి వెక్కి వెక్కి
యేడ్చును.)

లీ—(జాలిగొలుపు చూపులతో తనలో) హా! దైవ
మా! ముద్దులుమాట గట్టుచున్న మూచిన్నవా
వని మోముచందురునిపై నుంగరములవలె చుట్లు
తిరిగిన ముంగురులు చిందులాడి, నందమగువారి
యందందకాడఁగ దగునానందనునకీ మాంద్యమేల
దెచ్చిపెట్టితివి? నానాట వీని యున్మత్తచేష్టలతి
శయిల్లుచుండెనే గాని యంతమందకున్నవి. ఇంక
వీనినెట్లు లోకజ్ఞుని గావింపనగునో తోచకున్న
యది. (అరచేత ఫలమునుబట్టి కింద చూచుచు
నుండును.)

ప్ర—అన్నన్నా! నీవీమఱుగననేనుంటివా? నిన్నింకఁ
నీయకుండఁ బట్టుకొనలేనా? (హావోపును.)

లీ—(పెదవి విఱచి) కట్టా! నాకర్మమిట్లుండే (వెంట
బోవును.)

2. అంకము. 5. రంగము.

హిరణ్యకశపుని శయనస్థుడగును. హిరణ్యకశపుడు
లీలావతి పృష్టాదుడు నిదురించుచు పృథ్వీశము.

హి—(కలలో శ్రీహరిస్వస్తిహారమున కన్పించుట
చే అదరిపడిలేచి దిగ్భ్రమమున దిక్కులు చూ
చుచు) హా! సచివులార! వీరభటులార! దనుజ
కుమారులార! రండు రండు. ఈ దైత్యానిని పో
నీక పట్టుకొందు. ఏదీ నాచంద్రహాసము? ఎక్కడ?
(తొట్ట) పాటుతో నటునటు వెదకును)

లీ—(అదరిపడిలేచి) ప్రాణేశ్వరా! యిదేమి యిట్లు
వలువరించుచుంటివి?

హి—(వినిపించుకొనకయే) హా! పాటుబోతా, నాకిరీట
ములెటు కొనిపోయితివి?

లీ—అమంగళముపశమించుగాక! నాథా! నీకట్లెగ్గు
గావించి తన ప్రాణాశను త్యజించిన సాహసికుండే
వ్వడు?

హి—(విసకయే) ఓరీ! భీర్వగ్రేవరా, పిరికివండ
వై నీచనూకరంబవవుట చాలదా? మరల నీయడవి
మెకంబవై నాకడ కేటించితివా? (ఇవియొగ్గి)

అ! ఏమనుచుంటివి? ఇప్పుడు మృగరాజునైన నీ
యా? ఇదియా నీగర్వము. ఈ రాక్షససింహము
నెదుర నీ నరసింహశక్తి పెద్దయనుకొంటినా? ర
మ్మ రమ్మ. ఇప్పుడే నీకొప్పు అణచెదను.
(మరల కత్తికై తత్తరమున నిటునటు వెదకును.)

శ్రీ—(అడ్డమువచ్చి) వల్లభా, కలగని యిట్లబడడిచెందు
చుంటివా? ఇందెవ్వరుండిరి? ఇది నీశయనాగా
రమే. ఇచ్చటికిట్టి నిశేధమున నొరులు రాగలరా?

హి—(తెలివిపోంది సెజ్జపై గూర్చుండి యిటునటు
చూచుచు) అ! యెమి? నేగన్నది స్వప్నమా?
లీలావతీ, నేడొక పాడుకలగంటి.

శ్రీ—నాథా! ఏమని?

హి—అ నీచుడు, ఆ దుర్మణాంఘుడు, ఆ పాడువిష్ణువు
నగము సింహాకారంబునను, పగము పురుషాకారం
బునను వచ్చి అదరుపాటున నాపై బడి కదలనీ
యక గట్టిగా బట్టి నాకింటంబు నూడఁబెట్టి ప్రిష్ట
ద్రువి శిరమున నిడి వాని నాభద్రగజంబుపై నధిరో
హించి యారంభయుఁ ద్రిప్పఁబెనెట.

శ్రీ—(భయముతో చూచుచుండును.)

ప) —(తనలో) మాధవా, అప్పుడే నన్ను విడిచిపా
డునా, యిటురానా?

హి—(అదరిగి చూచును)

లీ—(పొట్లదు కత్తికొని) నాచిన్నయన్న, నీవేల యిట్లు పలవరించెదివు?

హి—(లీలావతియొద్దనున్న పొట్లదుని అందుకొని) లిండ్లీ! నీకేదైన కల వచ్చినదా?

ప) —లేదే! (తండ్రియొడినుండి దిగి ఒక కంబము ముఱుగున కేగి నవ్వుచు) మరల సిచ్చటనుండి పాటి పోవడలచితివా? నిన్నీసారి పోనీయను చూడుము. (హిరణ్యకశిపుఁడు నిశ్శబ్దమై చూచుచు నూరికుండును.)

లీ—(పొట్లదుని దగ్గటగాదీసి) ఇట్లుల యూరక కల పలమొందెదవు బాలకా! యిందెవ్వరుండిరి?

ప) —ఇకే, యీచిన్నిదొంగ (వేలితోఁజూపుచు) ముగవారా, యిటు రమ్మ. నీశిరమున కిట్టమొకించుక యొరిగియున్నది, నవరింతును. (అట్లు చేయుట నటించును.)

లీ—లిండ్లీ! నీవన్నట్లాహరి పోటుదొంగయే. అట్టి దొంగి వానిని దొరచుజేయుచుంటివి ఇదేమిసాపము?

హి—(అసహ్యముతో) బేరా! అయిదేండ్ల బాలుని కిట్టి రుక్కోననంబెవ్వరు గావించిరి? ఆ పరమనిచుండిగు హరిని నృత్యించుటెట్లవడె?

ప్రే—(చేతులుతట్టుచు పాటపాడును.)

1. రారా, జగన్మాహనా, ఖగవాహన, రారా పతితపావన!
రారా, అలిగిపోమేరా, యితకాలమేరా? నుధీర, అఘదూ
రా, నుకుమార, యిటు|| రారా||

హి—(అదరిపడి) ఛీఛీ! యివేటిపాటలు?

ప్రే—(వినిపించుకొనక చిటునవ్వుతో)

2. ఏలా, నాతోనాడవేలా, కరూణాలవాలా,
మేలా? నుకీలా, జాగతా? రమాలాలా, ||రారా||

లీ—(ప్రహేళికుని చురుకమును బట్టి) ఇట్టి చెడుపాట
ల నెన్నడును బాడకుము. మతేవిద్వైనఁ బాడు
కొనుము.

3. అన్నా, నాతోడఁగూడకున్న, నేతాళకాలనన్నా,
నీకన్న, దిక్కెన్న, లేరన్న, యిటు|| రారా||

హి—(పెదవి విఱచి పెడమొగముతో) యంక వీని
బుద్ధి చెక్కఁబట్టుట కల్గ. వీఁడు తప్పక దండనల
పాలుగావలసినదే.

లీ—ప్రాణేశ్వరా! ఇంచుక శాంతింపుము. ముక్కు
పచ్చలారని ముద్దుపావని దండనలపాలుగావించఁ ద
లపోయిచుంటివా?

ప్రే—(పకపక నవ్వుచు) శ్రీధరా! నావెనుకనుండి
వచ్చి కన్నులను మూయుచుంటివా? (చేతులు తి
యిట నటించును)

హి—(అనరూముతో) నేనిక వీని చేష్టలంగని న
హింపఁజాల! (వెడలిపోవును)

లీ—(ప్రేక్షాదు సక్కునఁజేర్చి) అయ్యో! వెట్టికట్ట!
నీకన్నులిప్పుడెప్పుడుమూసిరి? తండ్రి, మూడుదినం
బులై మూతిదెఱవక యిట్లే యీ వెట్టిచేష్టల కాలం
బువుచ్చుటచే నీచిన్ని మోముదమ్మి యెంత వాడి
పోయినది? ఈకటికయుపవాసంబుల నెన్నిదినముల
ని కాలంబుగడవఁగలవు?

ప్రే—(అతురముతో) అన్నా! మరల పాఠిపోవుచుంటి
వా? (వసుగెత్తిపోవును.)

లీ— హా! విధివార. తిథివనోదగ్రమూర్ధాభిషి
క్తుండగు రాక్షససార్వభౌముని ముద్దు బిడ్డండ
య్య నీబాలుండనుదినంబును బొట్టనిండఁ బట్టెడ
న్నంబునకైన నోదఁడా యెఁగదా? అయ్యో! ఇట్టి
వెట్టిపాపనికై విడువని చింతనొండ విధి నానొసట
వ్రాసెకదా. నేనేమిసేయుదు? పడఁగలపాల్లెల్ల పెడు
చున్న నీబాలకునికడ నిరర్థకంబులగుచుండెనే? ఎం
దఱో వైద్యులు చికిత్సలొనర్చిరే? భూతవైద్యులనే
కులు మంత్రితంత్రంబులొనరించి ప్రాణంబులు
విసిగిపోయిరి. కట్టిన రక్షతేకులనేకంబులు. పెట్టిన
యంగరక్షలా వేలకొలందులు? ఇంకేమిసేయనగు?
వానికీర్మమెట్లున్నదో? (పోవును)

ప్రహ్లాద నాటకము.

తృతీయాంకము.

1 రంగము.

విష్ణులోకము. లక్ష్మీదేవి నారదుఁడు ప్రవేశము.

ల—నారదా! ఆదానవుని యాగడచుంతగా మీఱుచు
న్నదని వారివలన నేనును వినుచుంటి.

నా—తల్లీ! నీవల్లభుఁడింక నుపేక్షించిన నింక లోకంబు
లు నిలుచునా? ఆయసురుని వరగర్వమేమడిగెదవు?

నం! వడకదర్పిక్ష్మిగులు; వాయువువీవఁగనొడు నిచ్చిపై;
జడియుదురక్కసోములు నిజంబగు తేజమచూప; వాక్సిధుల్
తిడఁబడిభంగి మువ్విడిచి దారియొసంగు జడత్వమూహచున్;
గడగడలాడుదిక్కులు; సగంఠె వెలింగెడు సన్నిభితమై||

దేవీ! యింతయేల? ఎల్లలోకములల్లకల్లోలముగఁ ద
ల్లకింపులగుచున్నవి. యమలోకమున క్రొత్తలేఖరి
యగు దానవునిచేతివ్రాతనే వ్యయముగఁజూచిన
చ్చితి, నిదె యాలింపుము.

సీ॥ సురపానమత్తమగ్ధ్యగగ్ధ్యలమనెల్ల
 సురలోకరాజ్యమనీరపవంబు
 అన్యతాదిచోరకర్మాభిలాషలకెల్ల
 నప్పగకేళిసుఖావహంబు
 పతి దైవబోగ్యోగభంగపరులకెల్ల
 ఘనవిహారపలాస మనవరతము
 గోశిశుహత్యాదిఘోరకర్మలకెల్ల
 కెలానవాసభోగంబుదంబు

సీ॥ ననమతీవ్రతితోగ్రాశనమునిండె
 మాత్రనమరారివరులచేవ్రాతలమరా
 చిత్రగుప్తుల చిట్టాబు జీర్ణమయ్యె
 పుణ్యలోకంబులఘటిమో పూర్ణివలరె

ల—కటకటా! యెట్టి వాచనము?

నా—అన్వా! నరలోక నాసుల మొఱులంక నీవరువియు
 ల్లంబు గరిగింపజాలకుండెనా? వారిహరి.

సీ॥ పావనాక్షుల నట్టెపట్టిపెట్టెడిపాట్ల
 కాహారవంబు మిన్నంటుచుండె
 దేవళంబుల నొక్కతీగునఁ గూర్చుగ
 గుభగుభధ్వసుల దిక్కులు వడంకె
 మునిజనాశ్రమములెల్లను ధ్వంసమగుగాఁగ
 పెక్కువిధుల ఘోషపిక్కటిల్లె

పతిదైవతల చెఱఁబట్టి బాధింపంగ

కన్నీరు దరిలేక గాఱుచుండె|

గీ|| అమరపతి తేజసిలు సుధర్మాసనంబు|

దిరిజపదసంగతిని హతతేజమగుట|

మదదనుజలాకమునకట్టి పదవిపొచ్చె|

సుప్తవరుల కక్కటా! పనికరణమయ్యె||

ల— అబ్బబ్బా! యెంతఘోర మెంతఘోరము! నారదా! మనమిప్పుడేచని యీదురంతమెల్ల నాదనుబారికెఱింగించి యాకూర్చదానవవధాచరణమున కై వేగిరించి వత్తము రమ్మ. (లక్ష్మీ ఆతురములొక బోవును.)

నా—అహా! పరహితార్థరతుల చరితంబు లత్యద్భుతంబులుగదా? ఈయమకగుణావిశేషమసామాన్యము. భూతదయయో పూజ్యనీయముగదా! కాకన్న

కం|| కూర్చుండు రక్షోపీరుండు

సారసభవువలనఁ బొందెచాపని పరమున్.

ఏరీతి విధుని బంపంగ

సేయెనన, దిట్టి మంచి నెలత గలుగునే?||

(నారదుండు నిష్క్రమించును.)

3. అంకము. 2 రంగము.

హిరణ్యకశిపుని రహస్యాలోచన గృహము
హిరణ్యకశిపుడు అర్ధాశనమున నాసీనుడై
ప్రవేశము.

హి—(భయోత్కంపమున తనలో) ఆహ! నామనం
బునకిట్టి వికారంబు జనించె, నిదేమినింత? దుర్లభవ
రలాభుండనై యెదురులేక ముల్లోకములంగెల్చి
యప్రతిహతవీర్యుండననిపించుకొన్న నాకీవిష్ణువు
గిష్ణువు మొదలగు నధమాధములొక కీడ్మార్పగల
వారా! అట్లుగానున్న, విరించివరంబులిడుట యన
త్యంబా! లేక, వసచెడునా? అటుగాకున్న నాతపం
బే నబ్బరా! నేనూరక యట్లు భ్రాంతిచెందితినా!
ఛీ! ఛీ! అట్లేటికగును? ఇదేటిమాట? ఈహరి
యుగియు నాయెకుర నిల్వగలరా? (ఇంచుకతల
వ్రాల్చి యూరకుండి మరల తలయెత్తి) అబ్బబ్బా!
యెంత ధైర్యము చెప్పుచున్నను నాయంతరంగ
మేటికో మొన్నటి దుస్వప్నంబునే యనుక్షణంబును
అనుభవమునకుఁ దెచ్చుచు నూరటగలుగ నీయకు
న్నదేమి? నాటి భీకరాకారమొక్కటియే గాదు,
హరి నానారూపముల నాపైబడుచున్నట్లే తోఁ
చుచుండె. (మరల తలవ్రాల్చి కొంతయూరకుండి)

భీ! ఈపిరికివందకై నేనెఱపందెననా? వీసనీసారి
నాచెంతకు రానిమ్ము, చూపెద నాపౌరుషము.
(ముందుకఁ జూచి) విప్రో! త్రింకను గాకుండుటకేది
హేతువో? (విప్రోత్తు పప్రేశించును.)

వి—(తనలో) ఏటికో దానవేశ్వరుండతి దీర్ఘవిచారమ
గ్నుడై కన్నట్టుచుండె? ఏవేళ చూచిన, నాశని వె
నుకటిగంధీరభావంబు గాన్పింపదాయె. కాగణమూ
హింపనేరనుంటి. (కనుబామలు పైకెత్తి) ఓహో!
తెలిసినది. పశ్చిదబాలకుని హరిభక్తికై యాలో
చించుచుండెనో? ప్రవేశించి చూచెద (ప్రకాశ
ముగ) దేవా! ఎల్లలోకస్మృతనశ్రీలం స్వాధీనము
నరించుకొనిన మేటివీరుండ, వీటిట్లు చింతించుచుం
డదగునా?

హి—(శబ్దమై చూచి) ఓయీ! అస్మదంశసంభూ
తుండగు బాలునకే యాచారవిరుద్ధంబగు ముగ్ధ
భావంబెల్లనడె?

వి—మహారాజా, చిటుతప్రియంబుకతన లోకజ్ఞాన
మొలుంగ గాకుండె

కం॥ తలపోయ జలాంతగత

జలచరిమ విభాతి లోకసంగవిముఖుడై.

యౌరారు సమతుండెటు

తెలియంగలడొక్కొక్క శాస్త్రధీయుతిఫణితికా?

కాన మన చిరంజీవిన్ విద్యావిశారదుం గావింప సక
లార్థచతురమతి కాగలండు.

హి—(తలవంకించుచు) అట్లయిన సేవకుని పిలిపిం
పుము.

వి—ఎవడురా అక్కడ? (ముందుకు చూచును.)

సే—(ప్రవేశము) దేవా!

వి—ఓరీ! నీవిప్పుడేచని లీలావతీదేవి యంతఃపురమున
నున్న ప్రహేళిక బాలకునిదోడి తెమ్ము.

సే—చిత్తము (పోయి ప్రహేళికునితో పునఃప్రవేశము)
ప్ర—

కా॥ రారా నీరదనీలదేహా, యిటురారా శ్రీమనోనాయకా!

రారా మండితకుండలాలికటకా, రారా వికుంతాధిపా!

రారా సారసపత్రిసేత్రయుగళా, రారా జగద్రక్షకా!

రారా భూభిజంగత్వ, యిటురారా భక్తసంరక్షకా॥

హి—(సేవకునియొద్దనున్న బాలునందుకొని యొడిలో
నిడుకొని ముంగురులు నవరించుచు నొక ఫల
మును జూపి) ప్రహేళికా! నీకీమధురఫలము గావ
లెనా?

ప్ర—(చూచి నిరాదరమున నూరకండును.)

హి—(ఒక పూలమాలికనుదీసి) తనయా, యిది ర
మ్యముగనున్నదా? చూడుము.

ప్ర—(చిటునవ్వుతో నూరకుండును)

హి—(ఁగి)హోదుని చురుకమునుబట్టి తండ్రి, మఱి నీ
కేమి కావలయునో చెప్పుము తెప్పించెద. ఏవేని
విలువగల భూషణంగోరుచుంటివా? దువ్వలువలుగా
వలయునా?

ప్ర—జనకా? నిరుపయోగంబులగు నిట్టివి నాకేల?

గీ|| ఫలములేటికి హరిపదోత్పలములున్న।

పువ్వులేటికి నాసామి నవ్వులున్న।

భూషణలేటికి హరిమృదుభాషలున్న।

వలువలేటికి మధుమై చెలిమియున్న॥

హి—(వ్యగ్రభావముతో) ఇదేమి పుత్రా! యివేటి
మాటలు? ఆ పాడువిష్ణువును కలనైన న్మరించరా
దు. వానిపేరెన్నందు నెత్తకు. ఇటుచూడు, మీ
యతిరనంబుఁ దినఁగోరుచుంటివా? యిది నీకిష్టమా?

ప్ర—(వద్దని పైఁగచేయును.)

హి—తపయా! అమృతోపమానంబగు నీయతిరనంబు
నీకక్కఱలేదా? ఇది యంత నిరసనపదార్థమా?
ఇదేమి? కుమారా! నీవంటి పసివాండ్రాసించున
వివియకావే?

ప్ర—నాయనగారూ!

గీ|| సారముగ విష్ణుసేవానుధారసంఘంబు|
ననయమును గొల్పెను నాకేల యతిరసంబు?|
చిక్కనా హరిపదపూజనసేవ|
నామృతంబున కీడొనె యతిరసంబు?||

హి—(మోము జేవరించుకొనుచు) ఇట్టి! యిట్టిను
దులప్రియోజకులై శక్తిశైర్యంబులుడిగిన ము
దునల్లగు నరాధమలనడగినవికాని, నీవంటి దిన
దినప్రవర్ధమానుండగు రావట్టికిం జెల్లునే? ఛీఛీ!
యింక నీవాహరిని నృత్యంపకము.

వి—ప్రహేళికామారా! ఇదే నామాటలించుక మన్నిం
చి వినుము. ఆహరి మన రాక్షసకులవిద్యేష్టి. అది
యునుంగాక నీపిన్నతండ్రిని, అనంతవిక్రమాద
గుని, నీజనకునికొక పెట్టనికోటయగు మహావీరుని,
నిష్కారణవైరముగ వచ్చి ప్రాణంబుల మ్రోచిలి
పోయినాఁడు గావ నట్టి యరినిగొల్పుట పారుష
హీనంబుకాదా? అట్టివానిపై పగఁ బూనఁదగును
గాని భక్తిఁజూపఁదగునా?

ప్ర—(వినము)డై చేతులుమోడ్చి) నచివాగ్రిణి! ఆ
భక్తసులభుండీరక్కసికులంబున కపకారియే గావ
చ్చుఁ గాని, నాయంతరంగమేటికో యా శ్రీకాంతు
ని సేవాభిరతులఁ దీవ్రముగఁ దగిలియున్నది. ఎం
తటికేనియుఁ దిరుగకున్నది. నేనేమిసేయుదు?

హి—(కూర్చున్నప్పుడు నొడిచుండి క్రిందికి దోసి) ఓరీదురాత్మా! నీవాహరిని సేవించుట మాననేరవా? కానిమ్ము, నీవిక నాదురాత్ముని పేరెత్తితివా, నిన్నీకత్తికెరచేసెద, చూడుము. (కత్తియొరనుండి లాగును.)

వి—నిరుపమోదారయశోవిశాల, నోరెఱుంగని కనుగాయపై నింత యాగ్రహమా? విద్యాభిరుచి గన్నకొలది నీతఁడే నీరమతికాగలండు.

కం|| చదువు నెఱింగిన, దానన్

సదమలవిజ్ఞానమొదవు జనులకుఁగానం|

జదివినకొలది ననుభవ

మెదనాఁటగ దిరుగుదానె యిహసుఖపరుడై||

హి—(కత్తిని దింది) మంచిది. గురువుతుల నివ్వడే పిలిపింపుము.

వి—సేవకా!

సే—మహాప్రభో.

వి—ఓరీ! నీవివ్వడేచని శుక్రాచార్యతనూజు చండామూర్ఖులం దోడ్కొనిరమ్ము.

సే—(పోయి చండామూర్ఖులతో ప్రవేశము.)

హి—అచార్యనందనా! యీపీఠమలంకరింపుము.

చం—(ఆసీనుడై) రాక్షసేశ్వరా! మమ్మేటికిఁ బిలువ నంపితిరో?

హి—మహీసురపుంగవా! (ప్రహేళికానిజూపి) ఈ బాలుండస్మృతనూజాతుండు. (ప్రహేళికానిజూపి)

చం—(ప్రహేళికాని నంతోపముతో) కుమారా! ఆ యురారోగ్యైశ్వర్యాదియుతుండవు గమ్ము. భవ దీయశనకానంతయశోవిరాజితుండవు గమ్ము.

హి—గురువుతా, అదియే ఈబాలునికడనున్నకొఱంతు.

చం—అట్లానతిచ్చెదరే? ఈముఖవికాసంబు, ఈ మృదులగాత్రంబు ఈతని యశశ్చంద్రికలఁ జాటుచుండ నీబాలుండేటికల్పమతి కాఁగలండు?

హి—భూసురాగ్రీణీ! ఈ పాపండాజన్మజడస్వభావుండు. రక్షోవంశార్హనముదారమానసుండుగాక మునిజనార్హంబగు మోనంబుఁ బూనియున్నవాఁడు. ఇంతయే? నిద్రాహారంబులనైన నియమితకాలంబున నిర్వర్తింపజోడు.

చం—దానికేమి? ఇంచుకమంచిమాటలచే బోధించిన నానాట వికసితాంతరంగుండు గావచ్చు గాన విద్యారుచి గలిగించుట యుక్తము.

హి—అగునట్లే దోచుచున్నది. విద్య నెఱిగినకొలది
విషయాభిలాష గాఢా?

చం—ఇంక నందులకు సందేహమా?

గీ॥ విద్య గని దాన నిహాళోగవితతి దలసి

విషయలోలజ్వలమెదను భావించి మించి

తత్సుఖానుభవంబాత్మ దగిలెనేని

విడుచునే యెట్టిమత్తుడు జడుడైన॥

(ప్రహేళికతో) కుమారా, పోయి మీతండ్రిగా
రికి నమస్కరించి రమ్ము.

ప్ర—(అట్లుచేయును.)

హి— (లేవదీసి చెక్కిలినొక్కుచు) నామూలధన
మా, ఆచార్యులందిరుగాడక యభిలషాశ్రువిడితుం
డవుకమ్ము. ఎట్టితెఱిగేని యెజ్జలఁ దిరస్కరింపఁబో
కుమా. పుత్రా, గురువుల హితబోధసంబుమదిని
డి చతురమతివిగమ్ము. ఏమి! గురువాక్యముల శిరసా
వహించెదవా?

ప్ర—(తల దిగిప్పుచు నవ్వుతని దెల్పును.)

హి—(గురువుతో) ఆచార్యతనూజ! ఈ చిటుతపావనిపై
నవవరతదయామణివై యెఱుంగనేరని యర్థంబు
లఁ దేటమాటలచేఁ దెలియఁబఱపుమేకాని జనుడ
నియు మందుఁడనియు నిందా వాక్యంబుల నిష్కరంబు

లాడకుమా. నూత్నగాహి గాకుండెని శిక్షింపఁ
బోకుమా. బుజ్జగించి బోధింపుము. ఈశివపుష్ప
కోమలగాత్రుండించు కేనియుం దండనకుం దాళ
జాలఁడు సుమీ, ఎట్లు లాలించి కాలించెనో?
(ప్రహేళికుని ముద్దుగొని) తండ్రీ, గురువుతులతో
నేగి సర్వార్థవిదితుండవై తిరిగి రమ్ము.
(గురువునకప్పుగించును. అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

3. అంకము. 3. రంగము

గురుగృహము. 7 యేండ్ల యీశుగల ప్రహేళికుడు
సహాధ్యాయులతో ప్రవేశించును.

ప్ర—

కల|| శ్రీరమణాకరుణాకర!

నారాయణార్థ కవచ వరకవిదూరా!

పారావారవిహారా!

ధారాధరసమశరీర ధర్మవిచారా॥

దీర్ఘరోముఁడు—ప్రహేళికుమారా! నేడు నీయువన్యా
సమును వినుచు బాఠమును వర్ణింప మఱచితిని
యో! ఆయనారు వచ్చువేళ యగుచున్నది.
ఆలంకృతి శిక్ష విధించునో?

ప్ర—సఖా! వెఱవకుము. ఆ నేరము నాయది కాని
నీయది కాదు.

అరుణాక్షుడు—రాజపుత్రా! వానిశిక్ష నీవేల పొందవలె?

గజకర్ణుడు—ప్రహ్లాదకుమారా! నీవీతని చదువుకొనవద్దంటివా? మేమంగఱము నిన్నవారము కామా? వీనివలె చదువ మఱచితిమా?

దుష్టకేతుడు—ఇదియొక నవముకాని శ్రద్ధయున్నచో వీనికీమాటలడ్డువకునా?

లంబవక్త్రుడు— రాకుమారా, యీవేషములకేమిలే, గురువుగారికడ మనమాటలమాలే తలపెట్టకుము. వానిశిక్షల వానినే పొందమనుము.

దుర్ముఖుడు—అవును. నిజమే. అయ్యనారడిగిన నేనే మాటల వెలుంగననుము.

ప్ర—హాహారీ! అట్లనృతమాడఁదగునా?

అజముఖుడు—నెచ్చెలీ, యింతమాత్రపు టనత్యమునకే యింత వెఱపా.

ద్విజిహ్వుడు—నీపై నేరము రానున్నతఱి నొక్కింత బొంకినఁ దప్పా?

తామ్రకేశుడు—అనృతదోషమునకింత వెఱచిన నటుపై నాచార్యు పిడిగుద్దులు సౌఖ్యముగ నుండు ననుకొంటివా?

ప్ర—ఎట్టి శిక్షల నైనఁ బొందఁగలనుగాని యసత్యమా
డ సాహసించనేర. అట్లన్న పాపమురాదా?

అజ—పాపము వచ్చిన చేయునదేమి?

ప్ర—నరకమునఁ గూలఁదోయును.

గజ—నరకమనఁగ?

ప్ర—జీవులు తామొనరించిన పాపమనుభవింపఁదగిన
చోట. ఆయాపాపములకుఁ దగిన బాధలందనుభ
వింతురు.

ద్వి—పాపమనఁగ?

ప్ర—విధినిషేధమగునది.

అజ—అనఁగ?

ప్ర—అనఁగ, నర్వేశ్వరునికి సంబంధింపనిది.

అజ—నర్వేశ్వరుడనఁగా నెవరు?

ప్ర—మన మనుదినము పాడి భజించి యెవనివేడు
చుంటిమో యాతఁడే.

దుష్టు—ఆతఁడెందున్నాఁడు?

ప్ర—ఇందునందనక సంతట నిడియున్నాఁడు. నూ
దిమొనయంతయైన నాతఁడు లేనిచోట లేదు.

గజ—అట్లయిన నాతఁడు నాయుందున్నాఁడా?

ప్ర—అ! అందఱయందున్నాఁడు.

ద్వి—ఉన్నచో నాయుందాతని చూపుము.

ప్రతిష్ఠా

ప్ర—మంచిది. నీవిప్పుడు గురుగృహమునఁగదా యుంటివి? నీయింట నన్నగదులున్నవో నీకుఁదెలియదా?

ద్వి—తెలియకేమి? మూడుగదులున్నవి.

ప్ర—నీవిప్పుడది యెల్లు తెలిసికొంటివి?

ద్వి—నాకన్నులతో నేనిదివఱకు చూచియుండుట వలన.

ప్ర—మంచిది. ఒకసారి మనమేదైన చూచియుండిన నది యేవేళఁదలఁచిన నావేళ నంతఃగంగమునకు జ్ఞానికి తేదగిన యఖండశక్తికేమందువు?

ద్వి—తెలివియనదియే గదా.

ప్ర—అగును. ఆ తెలివి దేవవలనఁ గలుగుచున్నదో అదియే తత్వజ్ఞులచే జీవుడని వాడఁబడుచున్నది.

అరు—దైవమనునదియేనా?

ప్ర—అగునదియే. ఈసృష్టిని గలిగింపను మరల లేకుండను చేయుచున్నది.

దు—అందఱయందా తెలివి యున్నచో మనమందఱ మేల సీన్యప్రీతి చేయలేకుంటిమి?

ప్ర—అది రెండువిధములుగ నుండు. ఒకటి యీదే హమే తాననుకొని యీ దేహేంద్రియములకు వశమై వాని పరిచారికవలె నుండి తన యనంతశక్తిని తాను మఱచిపోవును. మఱియొకటి యీ

దేహేంద్రియములను తన స్వాధీనమున నుంచుకొని
తన యిచ్చకై నానినుపయోగించును.

అబ—తన యిచ్చయేది? దేహమిచ్చించునదేది?

ప్ర—విషయాభిలాష దేహేంద్రియముల కిష్టము.
వీనికధిపతియగు తెలివి పరమేశ్వరుని యిచ్చ నను
సరింపఁగోరును.

అరు—పరమేశ్వరుఁ డేమి వాంఛించును?

ప్ర—స్వార్థరహితము. పరహితము.

అంబ—ఇక మీఠోరణి గట్టి పెట్టుఁడు. అరుగో, ఆ
య్యవారు వచ్చుచున్నారు. (అదటు తిరిగి చూచి
గొంతెత్తి చమఁబోదురు.)

(చండామారులు ప్రవేశింతురు.)

చం—బాలకులారా! యేదీ, మీపాతముల నవ్పగింపుఁ
డు.

ద్వి— తల్లిదండ్రులకిన్న దైవంబుగలఁడె
యెల్లెడ వెదకి యియ్యలను చూడంగ?

అ— ఆహీనునికన్న నధిశుండు గలఁడె?
స్వర్ధంబుగాదొక్క వాని జీవనము?

అంబ—ధనమున్న బంధులే తన కెల్లవారు;
ధనము చెల్లిన నేరు తనకు లేకధప!

దు— ఎప్పుటికేదో నేని ప్రస్తుతము
యప టి కామాని లాడుచూ నుచున్నా!

గజ— సానబలంబున్న తనుబలమేల?

కాన స్వస్థానసంగతి వీడరాదు.

దీ— చెలికాడ చుట్టూ చెడియున్న వేళ;

చెలిమికన్నను మిన్న సిరియొందు గలదె?

దుష్ట— తెలతెలవాటంగ తెలివందిలెమ్ము,

తలిదండ్రులకుఁ దొల్త దండంబులిడుము.

అజ— ఎడదైన పంశుష్టి నెడయక సిరుల

నడదంగ తలపోయనగు భూవిభునకు.

తామ్ర— పాణు చక్రైరకన్న ప్రాణముల్ తీపి

చాల యోచింపంగ సకల జీవులకు.

ప్ర— గురుఁడె దై వంబంచు గుఱుకు గానమ్మి

మఱివకి సేవింపుమా మానసముచి.

చం— వ్రోహదా, నీవిష్టకు చదివిన పద్యార్థమేమో

చెప్పుము.

ప్ర— గురువును దై వము! నమ్మి సేవించుము.

చం— చూచితివా! శాస్త్రములెట్లు ఘోషిల్లుచున్న

నో? ఇంతితినుగి నీవీ చీతి ననుసరించి గురువును

సేవింపవలెను. మమ్మెదిరించి పలుక రాదు.

ప్ర— ఎందువలన?

చం— నేను నీగురువు నగుటవలన.

ప్ర— మీరొక విధమున బోధకులగుదురు గాని గురు

వగుటెట్లు?

గి. సత్యమేనో జగమున సత్యమేనో

వేటవేటుగా నెత్తించి వేదఫణితి!

నందు నిత్యాహ్మపై మది బొందజేయు

గుఱుగుఱు జూచిన వాడె పో గురుఱు తనకు!

చరి—పిట్ట చిన్నది కూత ఘనమన్నట్లున్నదే! తిన్న
గాచూచిన వేలంత లేవు, నీకా నిత్యానిత్యముల
తో బనియేమి? ప్రేక్షదా, ఇక నిట్టి యసంగప్రలా
పముల చేసితివా మన్నింపను, దెలిసినదా? ఇక
నిప్పటికి బండు. (అంగఱు నిష్క్రమింతురు)
(ప్రేక్షాదుడు ప్రవేశించును. గురుగృహము.)

ప్ర—

చరి పగమదయానిధే, కలుషభంజన, శౌరి, హరీ, మురారి, యీ
శ్వరి, కరుణామయాత్మ, నరసాగ్రజనోద్ధరణా, భజేభజే
చిత్తపాపనాశక, పశీక్ష్మభక్తజనాంతరింగ, భా
సురచరిణా, నందాగ్రజగోపణ, భక్తజనానుపాహరణా!

పరితపావన, పరిమోక్ష, నిరామయ, నిర్మలకార, నీ
చరిత్రంబులు మహాద్భుతంబులు. ఓ భక్తసరాధీన,
నర్వశస్త్రింధవగు సీమసీమంబు లెఱుంగ నాతర
మా? (రాక్షసబాలులు ప్రవేశింతురు.)

గజ—ప్రేక్షదగమారా! నేడు మమ్మేలపిలువకుంటివి?
నీవారమృతధారల మావీచులు క్రొత్తచవులం దని
యడిగివేసి.

ప్ర—(నిమిలిలోచనఁడై నిలిచియుండును.)

తామ్ర— ఈ స్పృహదబాలకనకింత నిరుపమవిజ్ఞాన
బోధనం బెట్టలనెడినదో? ఈతడుమాత్ర మందఱ
నంటి బాలకుండును గాఁడు.

అజ—అగు, నది నీజమే. కాకన్న నిన్ని సుగుణంబు
లొక్కనియందిమిడియుండు పెందైనం గంటిమా?

దీ—దీని కేమిగాని, ఈతఁడీశ్వరాయస్త చిత్తమున పరవ
శుండై యుండె. మనము పలుకరించు పెట్టు? నిన్న
నునక్షోడం గఱపిన పాటను పాడుచు భజనచేసిన
నితఁడు మనతోడఁ గూడునేమో?

గజ—అగు, నది మంచియూహయే. (అందఱు నేకగీ)
వమునఁ బాడుదురు.)

పాట:— శరణుశరణు గరుడగమన- పరమపావనా|

సకలపావనా, మరారి, భక్తప్రోషణా, శ|

ఇంతిపంతిమేటికి? శ్రీ- కాంతరాగదే?

దంభివరద మామొడ దయ- దాల్పనాదిదే. శ||

ప్ర (తిరిగిచూచి చేతులుతెట్టుచు కలిసి భజనచేయును)

కోపమ? మాపాపమ? యిటు- లో పరాత్పరా|

తాపనేంద్రిప్రకృష్టిలాప- దీప శ్రీపతే. శ||

వందనమిదే గైకొనఁగదె- యిందిరావరా|

వందితమునిబ్బుచుదేవ- మందనోద్ధరా|| శ||

(పాట చాలించురు.)

గజ—రాకుమారా! నీ దివ్యజోధామృతమును ఇలికి
మావీనులకు విదొనర్పవా?

ప్ర—(నవ్వుచు నిటునటు చూచి) నేడు దుర్ముఖు
డు రాలేదేమి?

మప్త—వానికి ధరించుటకొక్క వసవమేనియు లేక
పట్టి జీర్ణాంబరములతో సిగ్గున రామనినాడు.

ప్ర—అరుణాక్షుడో?

అజ—పాపము, మూడుదినములై కటికినరిద్రముచే
కఠికోపవాసములు చేయుచున్నవాడెట్లురాగలడు?

ప్ర—అక్కటా! నాకీమూడుదినంబులై యీయుదంత
మేల చెప్పరైతి? గజముఖా, నీవివృజ్ఞేహాయి మ
న దుర్ముఖుఁకిదియొసంగి వానినిటకుఁ దోడ్కొనిర
మ్ము. (పైనున్న యుక్తరీయము హాసగిఁ బంపును)

గజ—(తనలో) అహ! దుర్ముఖుడెట్టిభాగ్యము! ఇ
ట్టి దుష్టలువ దాల్చుచుండెను. ఈరాజనందనుని
దెట్టి సరళహృదయము! (పోవును)

ప్ర—అజముఖా! నీవీవజ్రపుటుంగరమును వికృయిం
చి యరుణాక్షునకాహారమిడి వాని నిటకుఁ దోడ్కొ
నిరమ్ము? (పోవును)

(అజ- గజ- దుర్ముఖ- అరుణాక్షులు ప్రవేశింతురు.)

దు—(హాహునికి మొక్కి) నాచిన్ని జేదా! నేను
నామానమును గావడి రక్షించితివి.

ప) — (ఆతనిచేతులనుబట్టి లేవదీయును)

అ—రాజపుత్రా? అన్నదానమొసంగి నాప్రాణము
లు నిలువఁబెట్టితివి. (అంజలియొగ్గును)

ప) — (ఆతనిచేతులం బట్టుకొని) అన్నా, యిటురమ్ము.
నంతుష్టిగాఁ గుడిచివచ్చితివా?

అ—దయాశీ! నీదయవలన నంతుష్టిగాఁ గుడిచివచ్చి
తి. నీకృపావిశేషంబెన్నఁటికేని మఱితునా?

ప) — నచ్చెలీ! విధాయకకృత్యముచేరిత వినుతింపనే
ల? ఏకోదరులమగు మనయందొకరియభిమాన
మొకరిదిగాదా?

దు—చిన్ని ప్రభువా! అట్లనియెవేల? అఖిలలోకేశ్వ
రుని యబ్బురపురి నయుండవగు నీవేడ? బిచ్చపురక్క
సిబిడ్డలమగు మేమేడ? మన కేకోదరన్యాయ మెల్ల
లవడు?

ప) — దుమ్మఖా! అనంతకోటిబ్రాహ్మాండనాయకుండ
గు సర్వాత్మనకల్పశాధిక్యత లెక్కడవి? అలోక
పిత్రాంశసంజాతులమగు మన మేకోదరులముగా
మా? భక్తవరాధీనుండగు పరమాత్మనకు భాగ్య
భోగ్యులతో పనియేమి?

దు—నిగర్వమాడామణీ! నీనీతివాక్యంబుల మా యు
ల్లంబులెల్ల కృత్యంబుల నేమఱుపాలందుచున్నవి.
మాజన్మ సాఫల్యంబగుసత్పథంబెఱింగింపవా?

ప్ర—నెయ్యరారా! మాయను స్వాధీనపఱచుకొనిన
చో నిత్యసౌఖ్యంబండఁగిందురు.

గజ—రాతనూజ, మాయ యన నేది?

ప్ర—మాయ యన సారెసారెకు మాఱుచుండునది.

అజ—దానవలనఁ గలుగునదేది, దాని న్వభావమెద్ది?

ప్ర—చంచలమగు దానిపై నిశ్చలమైనదను భ్రాంతి
నిలుపుట దానిన్వభావము. దానఁ గలుగునదొక్క
దుఃఖమే. ఎల్లప్పుడు నున్న స్థితి మాటి వేటొకరీతిని
గన్పించుచుండును.

లఝ—అఁగి?

ప్ర—ఘట్టుట, పెరుగుట, నాశనమునందుట, తిరిగి
పుట్టుట, యిదియే. బాల్యము, యౌవనము, జర,
మృతి యన నీదేహమునకు మార్పులు గలిగించు
చుండునదిదియే. కాన నీదేహభిమానము విడువ
వలయును. లేకున్న దుఃఖభాజనులమగుదుము.

అజ—దేహభిమానమేల విడువవలయును? దేహము
నందభిమాన మున్నంతనూత్రమున దుఃఖమేల క
లుగును?

ప్ర—ఏలయన, దేహము దానిస్వభావమునుబట్టి, బాల్యము, కౌమారము, యౌవనము జర మృతిని గొంచును. మనమెంతజాగ్రత్తగఁ గావడినను నది కొంతకాలమునకు గతించును. శాశ్వతమగునుండ వలెనని మనము దానియందభిమానమున ననుకొందుమేగాని యది యట్లుండఁగలదా? ఉండుననుకొనినది పోయిన మనకు దుఃఖకరముగదా! గాన దేహభిమానంబు విడువవలయు. (చండామూర్ఖులు ప్రవేశించును.)

చం—ప్రహ్లాదకుమారా! నీవిద్యాపరీక్షకై చక్కవర్తిని న్నుంగొని రమ్మని వర్తమానమంపె గాన మనమేగి వత్తము రమ్మ. (బాలకులంగని) మీరంతివఱకిట భద్రముగఁ బాఠముల వర్ధింపుచుండుడు.

బా—(ఏకగ్రీవముగ) అయ్యా, మాకిక నీపాఠముల గోలయేల? మాకిటనుండి యీరాజపుత్రుడే గురుఁడును దైవంబును.

చం—(దిగ్భ్రమమునంజూచి బాలుర శిక్షింపఁబోవ, తిరుగాడిపోదురు.)

ప్రహ్లాద చండామూర్ఖులు నిష్క్రమింతురు.

3. ఆంజము. 4. రంగము.

హిరణ్యకశిపుని మందిరము.

విప్రజిత్తు హిరణ్యకశిపునిగృహసములనుండఁగా,
ప్రహేళిక చండామార్కులు ప్రవేశింతురు.

హి—(ప్రహేళికనుండుకొని యొడిలోనిడి చుంచుడువ్వు
చు గురువుతుంగని) భూసురాగ్రీ! చిరంతవి
నీకడ సుతాహారభక్తులందఱునైనా, నీబోధనంబా
లించి పఠించెనా, అపాదు హరికీర్తనంబు విడి
చెనా, రాజనీతి గ్రహించెనా?

చం—(తనలో) ఏమందుచు? ఈబాలుని మూర్ఖత వెల్లె
బుచ్చిన నేమో? ఈతనిచిత్తమెట్లుండునో? పుత్ర
మోహమున నన్నే నిందించునేమో? కానిమ్ము,
కొంతవఱకు యత్నించి చూచెద. పెండ్లిచూపుల
నాడే ముండభరణపు మాటలేల? ఈతడేదారికి
వచ్చునో చూచియే చెప్పవచ్చును. (ప్రహేళిక
గని) రాకుమారా! నీనర్చిన యర్థమేదేని మీ
లంప్రీతిగారి యెదురఁ దెలియఁబల్కుమా.

ప్ర—ద్వి! గురుఁడె దైవంబంచు గుఱుకుగానమ్మి
మౌనమున నేలించుమా నెమ్మనమున!

చం—(తనలో భయోత్కంఠమున) మనమా! యిం
కవఱకు ధోరణి బాగుగానే యున్నది.

హి—అహా! యేమి యీబోధనాచతుర్ముఖి! ముందు బాలురకు గురువుపై భక్తితిరపముటయే నదనద్వితీ కానుభవుగుటకుండగిన సులభసాధనము. ఇది యెంతయు శ్లాఘనీయంబుగదా?

ప) —నాయనగారూ! బాలురననేల? యెల్లరకును గురు సేవనంబు విధాయక కృత్యంబుకాదా?

హి—(వక్కన నవ్వి) నాచిన్ని కుట్ట, యెంతయుమాయీకుడవోయి? (శిరము నురమునంజేర్చి ముద్దిడు కొని) నీవే మాకు బోధింపవలసిందివి గాన నింక నిన్నే గురుడవని సేవింపవలయునుగా?

చం—(చిక్క ముగముతో చూచుచుండును)

ప) —నన్ను సేవింపుమనుట కాదు. సర్వభూతాంత ర్యామియగు సర్వేశ్వరుడెల్లజీవులకును గురుండు ను దైవంబును గాఁడా?

చం—(వ్రష్టోదుని గద్దించును.)

హి— ఛీ! ఛీ! సర్వేశ్వరుండన నేనేగాక వేటొక్కఁడుండెనని నికెవ్వరు చెప్పిరి? పకలలోకేశ్వరుండన గు నాయుండవిడిచి నీనేకాంతతో నాయుల సేవించుచుంటివి?

ప) — నిరంతరానందదాయకంబగు నిత్యసౌఖ్యపక వికై?

హి—అదియూ నీకోరిక? నీకు సాఖ్యమే కావలెనన్న నిష్పణ్ణేది నోదమ? పుత్రా, నీయిచ్చవచ్చిన నకల పదార్థంబులు నమ్మితిగి నలరానుచుండ, నొరుల ప్రాపుగోర నీకేల? నీయభిమతంబెద్దియో యెఱింగింపుము. ధనమో, చేలంబులో, రథగజశురగాడులో, రతనంబులో, కాక నీయభిప్రాయమెద్దియో తెలియఁబలుకుము.

ప్ర—తనుసాఖ్యవనాంబులగు నిట్టి యల్పవిషయంబులు నాకేల? జనకా, తనువొక క్షణభంగురము కాదా, అట్టి తనువును సుఖంపఁజేయుటే సాఖ్యమా?

హి—(నవ్వుచు) హా! నావెఱ్ఱికరా, తనువునకుఁ గాని సాఖ్యంబు తనకేల? తనువుండి యనుభవింపకున్న నటుపై తలక్రిందో కాళ్ళమీఁదో యెవ్వ రెఱుఁగుదురు? దారసుతాదిప్రియజనంబులకన్న సంతోషదాయకలెవ్వరు? విషయసుఖంబులకన్న మిన్నయగు సాఖ్యమున్నదే? అఖలలోకేశ్వరుండ ననిపించుకొనుచు నసురానీకంబుచే నూడిగంబులందుచుండ్కుటకన్న నానందమెద్ది?

ప్ర—ఎట్టెట్టూ! జనకా! అఖలేశ్వరుండవని యొరులచేఁ గీర్తింపఁబడుటే నిత్యసాఖ్యవహంబా, దారసుతాదులే నిత్యసాఖ్యదాయకులా?

మ॥ భవదారాశ్మజప్రామితితతి నిత్యంబా? జగంబెల్లఁ ద
 న్ననయంబుంబర మేకుఁగాఁ గొలుచుచో నానందమా? మోహమే
 ఘనమా? యీవిషయాభిలాషనుభమా? కాయంబునాపాయమా?
 జనకా, యెంతటివై పరీత్యము భవభృద్యుక్తులెన్నన్ మదిన్॥

హి—(కనుబొమలు ముడివెచి వ్రోవ్లు నొడినుండి
 కిందికి దోసి) ఏమి నీవ్రలాపములు! గుడ్డు
 పచ్చి పిల్లను వెక్కిరించెన్నట్లే మమ్మధిక్షేపిం
 చుచుంటివిగా? అఖిలలోకమ్ములస్మదాజ్ఞానవర్తులై
 యుండ, నీవు నన్నదురాడ వెఱవకుంటివిగా? ఓరీ!
 దురాత్మా!

మ॥ నరలోకంబడఁగించి, చేవతుల నానాదిక్కులంగెల్పి, యీ
 స్వర విహారముంబొనర్చి, యభిలేకత్వంబు గైకొన్ననన్.
 బరి మేకుండనరాదె? చూడుమిదె మద్ బాహుప్రతిభాప్రసృతిన్
 సురదిక్పాలకులెల్ల చేతులనొగిన్ జోడించి కీర్తింపరే॥

ఇన్నిదినములనుండియు గురువుత్తులు గఱపిన వి
 ద్య యిదియా? (గురువునుగనును.)

చం—(భయోద్రోకమున చేతులు నలుపుకొనుచు) రా
 త్ర సేత్వరా! ఇందావంతయేని మాత్రపులేదు. నా
 కఱపిన హితవాక్యంబులెల్ల భవత్సునుండాలింప
 కుండుటయేకాని, యొక్కనాఁడేని విధివిషయంబుల
 విన నొల్లఁదాయె? ఓడైతేయాన్వయపారావార

సుధాకర! నీయన్నోదకంబుల నాసించిన మేమేటికి నీతనయానకిట్టి యహితంబులు నేర్పుదుము? నామాటలాలించి యిప్పటికి శాంతింపుము. ఇటుపై నయథయోపాయంబుల నదలించియో బెదరించియో చక్కగా నకలార్థములనుబోధించి తెచ్చెద. ఈసారి మన్నింపుము.

హి—కానిమ్ము. అదియుంజూచెద.

(నిష్క్రమింతురు.)

3. అంకము. 5. రంగము.

గురుగృహము. ప్రహేళికా నహాధ్యాయులు ప్రవేశింతురు.

ప్ర—ఈనృప్తియందున్న వన్నియు సారెసారెకు మాఱుచుండునుగాన ఏని నన్నింటిని స్థిరమైనవని నమ్మరాదు. వీరియందు తివ్రమగు నాన చేయరాదు. అట్లవటపడితిమా, మన యంతరంగకత్తులు గణిపోదురు.

దు—అంతరంగకత్తుల నెవ్వరు?

ప్ర—కాముడు, కోధుడు మొదలగు నాద్గురుగలరు.

అజ—వారందేమి చేయుచుండురు?

ప్ర—చోరత్వమున కై వేదియుండురు.

80 జులై ౧౯౩౮ తృతీయాంశము.

గజ—అండేమి వారింతురు?

ప్ర—జ్ఞానమును.

ద్వి—అజ్ఞానమువలన మనకేమి ప్రయోజనము?

ప్ర—మన యింద్రియములకు లోబడి యాటబొమ్మల వలె నాడుచున్న మనచిత్తమునకాయొత్తిడి తప్పించుటే.

అ—ఓహో! యీమాయకు మనలను వశమొనర్చు కూర్మశీచోరులా! అట్లయిన వారినిప్పుడే నాక రాసికీ బలియిచ్చి వత్తును.

ప్ర—(నవ్వుచు) వారు కత్తులకఁ జిక్కువారుకారు.

అంబ—మరి వాటి జయించుటెట్లు?

ప్ర—సత్యమువలన, ప్రేమవలన, నిష్కామత్వము వలనఁ గాని, యిట్లు పటాటోపముగ బయలుదేరిన దొరుకువారుకారు. వారరూపులు.

దు—అరూపుల జయించుటెట్లు?

ప్ర—ఎట్లా? కామాదులన విషయోచ్ఛలకై మన చిత్తమును తీరించు వృత్తులు. వానిని మన మతి జాగ్రత్తగఁ గనిపెట్టియుండి దరికేరనున్న పుష్కలఁ దరిమి కొట్టుచుండవలెను. ధైర్యమును విడువక యుండవలెను. లేనిచో నంతటివానినని వదిలె.

బడి యవశేంద్రియునిజేసి పెక్కు చిక్కులం బెట్టుచుండును.

గజ—అట్లయిన వానివన్నింటి నొక్కసారిగా నణచి నిశ్చింతతో నుండరాదా?

ప్రే—అట్లగుట దుర్లభము.

అజ—మఱి యెట్లు? వీనినణచక తీరదంటివి. అన్నింటి నొక్కసారిగా నణఁగఁగఱుమన్న, నట్లణఁగవంటివి. వ్రతనిమేషమును గనిపెట్టి యణఁచుచుండవలె నంటివి ఏ రైన వేతే యోచన లేక యిందే బుద్ధి యనునిమేషమును బొందించి యుండఁగలరా?

ప్రే—అట్లు పొందింపవలవాటు పడవలెను. చూడుడి. అడవి మృగముల బాధనణఁచుట కని జనపాలుఁడు తగిన నన్నాహముతో వేటకై వెడలునుగదా? ఆతఁడు వెడలునపుడడవియందన్నింటిని వెదకివెదకి, పట్టవలెను నుత్సాహముననే పోటుబంటితో బయలుదేఱును గాని, యందు సగపాలేని సరపాలునకుఁ జిక్కునా? ఈపటాటోపమునుగాంచి మృగములన్నియు నెంచెందో నక్కిపోవును. అట్లే ఈ కామామలును శోధించిచూడ మనయందతి స్వల్పముగ నొక్కటియో రెండో యున్నట్లు దోచును గాని తక్కినవన్నియుఁ గానరావు.

అరు—అట్లు మనము కన్నెత్తి చూచిన నగరియుం
డు భీరువృత్తులెప్పుడుమాత్రము మనల నేమిచే
యగలవు?

ప్ర—అట్లుగాదు ఆయుధహస్తునకు వెనుక తగ్గిన
ల్లెంత యల్పజంతువైనను నిరాయుధునకు వెనుక
తగ్గునా? వేటకేగిన నెందును గానరాని వ్యాఘ్రా
దులు యేమటుపాటున నాచారి నేగు ప్రయాణికు
లంగని సైబడకుండునా? గుఱిచూచి యదరుపాటు
న వానిపై బడి యగఁచివేసినట్లే యివియు వాని
యెడ నప్రమత్తులై యున్నచో నమయానుకూల
ముగ మనయందు జొచ్చి చిక్కలపాలు చేయు
చుండును.

గజ—ప్రహ్లాదకుమారా! నీదయవలన నిప్పుడు చక్క
గా బోధపడినది. ఇంక విషయచింతనలకాలము
వ్యర్థముచేయుక నీవిప్పుడెఱింగించినమార్గము నను
సరింతుము. బాలుగారా! రండురండు? అయ్యవారి
కింక సెలవిడివత్తము. మనకా గురుదండనయే త
ప్పినది. అన్నింట నీరాజపుత్రునిమార్గమే సంత
తానందదాయకముగ నున్నది? మనకీతఁడే పరమ
గురువు. (అందఱును బోదురు.)

శ్రీ

ప్రహ్లాద నాటకము.

చతుర్థాంకము.

1 రంగము.

హిరణ్యకశిపుని మందిరము.

(హిర - మంత్రీ- చం- ప)- పృవేశింతురు.)

హి— (గురువుతు)నింగని) ఏమేమీ ప్రహ్లాదుడిట్లు
తిరుగాడెనా? సీమాటల నొక్కొంతయేని వినకుండె
నా? నామహాత్మ్య మెఱిగించిన నట్లు తిరస్కరిం
చెనా?

గు—దానవాగ్ధి! యేమని మనవిసేయుదు? తాఁజెడ్డ
కోతి వసమెల్ల చెఱచెనన్నట్లు తాను వినకుండుట
యెగాక తోడిబాలురనెల్ల తనమార్గమునకీడ్చినాఁ
డు. బహుజన్మాంతరభివతాపనిగ్మాలనంబునకై న
ర్వజీవులు మోక్షసక్తులగుట మేలనియు, మోక్షే
చ్ఛగల వారామోక్షప్రదాతయగు హరిని భక్తి
భావంబున భజింపవలయుననియు నింక నేమేమొ
గాటంపుబూటకంబులఁ జెప్ప, నాబాలురెల్ల నేను
గిఱపెడి శాస్త్రంబు లొల్లమని తిరుగాడిపోయిరి.
దేవా,

ఉ॥ చెప్పినవానిలో నొకటి చెప్పక, నీయెడటన్ విరోధిపై
నిప్పగిదిన్ బహుస్తుతులనేకరువెట్టెడు|నీకుమారుఁ; డీ
చెప్పిన వెల్లమేమిటులు చెప్పితిమంచుఁ దలంచెదీవు; మా
తప్పులుగావు దుష్టహితార్థకదోషముఁగాని భూవరా॥

హి—(తల పంకించుచు) ప్రాణదా! నీవింక నీధోరణి
విడువవుగా? నీకింక నాహరిపిశాచము వదలకుండె
గా? ఓరీ మూర్ఖా! అట్టితులువ, ఆపాటుబోతు, నీ
పిన్నతండి) నకారణమునఁ గూల్చిన పాపాత్ముడని
నీకెన్నిసాయలు దెల్పవలయునురా?

ప్ర—(అండీ!) తానొనర్చిన కర్మంబె గాక తన్నుఁ
గూల్చునారెవ్వరు? సర్వసముండగు సర్వేశ్వరునకు
శత్రుమిత్రభేదమనఁగలదా? ఇట్టి వైరిప్రియారో
పణంబు మనస్సంభవంబుగాదా?

కం॥ తనలోని వైరిపట్కమె
తనకల్లెడ నించు శత్రుతని జగమున; నా
ఘనవైరులఁగ నెల్లరు
తనమిత్రులుగాఁ, వైరితని యనఁగలదే॥

హి—(కన్ను లెఱచుచు) ఓరీ దురాత్మా! నీవాగ్ధా
లంబున నావెట్టికృసి బాలకులవలెంబడి చెమదు
ననుకొంటివా చెంటి? ఎన్నివిధములఁదెల్పిన నీకీ
హితవాక్యములు రుచింపకున్నవేమిరా? తగిన దం

డనమ్మనంగాని చక్కపడవా? (మరల జాలితో)
 ఇసీ వెట్టికుట్టా! నిష్కారణంబ మతోపాసలశల
 భంబవై యేల చెడెదవు? నామాట వినుము.
 ఆపామవిష్టువును కలనైనఁ దలఁపఁజొక ఈ నిఖిల
 సౌఖ్యాంబుధివీచికల నోలలాడుము. ఏల యిట్టి పి
 చ్చిభ్రాంతిచెందెదవు? నిక్కముగ నాహరి యెందు
 ను లేనేలేడు. లేకున్న నేనామానహీనునికొఱ
 కెల్లలోకమ్మలట్టిట్లుచేయుచుంటినే, ఎందైననున్న
 నాయెదుర నేలపడఁడు? ఆపరమనీచుఁడు తన భ
 క్తులంబట్టి నేబాధించువేళనైన నేలరాఁడు?

సీ॥ ఏమట డాగినాఁడా విష్టుహతకుఁడు

త్రిదశులఁబట్టి బాధించువేళ!

నేమూలడాగినాఁడా మానహీనుఁడు

దేవతాంగనల బంధించువేళ!

నేగుహలసుజొచ్చె నా గుణహీనుఁడు

మునిజనంబును బడ మోడువేళ!

నేకొండకఁగఁబ్రొక్కె నా కుటిలాత్ముఁడు

గోపహస్తముల నేఁ గూల్చువేళ!

సీ॥ నెందుగూలెను నాఁడు నే నెల్లవేద

కాశ్రమలఁ గాల్చువేళ, తాఁ జచ్చినాఁడొ

జ్ఞానహీనుఁడొ, భక్తులఁ గావలేఁడొ,

మానమున నెట్టిదో తనమది నెఱుఁగఁడొసీ

కాన నామాట నమ్మమా, హరి ఎందునులేడు,
లేడు, లేడు, ముమ్మాటికిని లేడు.

ప్ర—(నవ్వుచు) ప్రియజనకా! నీవాశ్వంబు లాశ్వ
ర్యదాయకంబులుగదా! జగదీశ్వరుండగు హరియే
లేకయున్న జగంబులుమాల్చిముందునా?

కం॥ జగములకు నానిదీజము,
నిగమాంతవిలాలు, డళిలనిత్యాత్మకుడౌ,
జగదీశుడై లేకుండిన
జగములు లేకుండుగాదె సర్వజ్ఞనిధి॥

హి—(వండ్లు వలువలు గొలుకుచు) ఏమి నీకండకొరి
వ్వు? ఎవడురా అక్కడ?

(కింకరులిరువురు ప్రవేశించి) దేవా!

హి— కింకరులారా! మీరీకుటిలాత్మ, దోడుకొని
వింధ్యభూమికింజని,

మ॥ ఒకమాటూపిరివోవనీయక దినమ్మొక్కొక్కరీతెగ్గడన్
సకలాంగవృత్తిలఁజీర్చి, యంతకును లేశంబేని లాభింబులే
క కడున్ మూర్ఖతనూపెనా, కరులచే కాలారగ శ్రేణిచే
బ్రకటోద్ధాతకీఖాళిచే శిలలచే బ్రాహ్మణులన్ దీయుడీ॥

(ప్రహేళికుని భటులీడ్చుకొనిపోదురు. అవనికబాటును.)

4 అంకము. 2 రంగము.

(లీలావతీ మందిరము, లీలావతి శోకసంతప్తచిత్తమై పడియుండును. హిరణ్యకశిపుడు ప్రవేశించును.)

లీ—హా! పంక్తిదా! ఎన్నివిధములబోధించిన హరిభక్తి వీడనైతివిగా తండ్రి? నిన్నాకటకురక్కను లెట్టి కట్టిడుములంబెట్టుచుండినో? అయ్యో! నీవా కఠినశిక్షల భరింపనోపక మరణింపలేదుగద?

(రాక్షసభటులు ప్రవేశింతురు.)

భ—సామీ! తమ యాజ్ఞానుసారంబుగఁ గుమారుం గొనిపోయి మేనూకటిక భూమి నన్నచానీయంబుల నెఱుంగకుండ కటకురక్కుల నొడలెల్ల నఱికి విడచితిమి.

హి—(చెవులు మూకొనిసి) కట్టా! కుమారా! ఎట్టి శిక్షలపాలైతివి?

భ—దేవా! ఎంతటికీ దనపంతంబు వీడఁడయ్యె. తుద కు మాప్రాణంబులు విసిగి కళాభిఘాతంబుల మోదినంతనె

హి—(ఆత్రముతో) ఏమీ! విష్ణుభక్తి విడచెనా?

భ—సామీ! లేదులేదు. ఇదె యాలకింపుఁడు. ఆశ్రమా క్క మందహాస మొనర్చె; అంత మేమొక్క ఘో

రనాగంబును బట్టి తెచ్చి యొడలెల్ల వట్టిచిల్లులు
గఁ గఱపింపవలెనని మీఁద విసరినతోడనే,

హి— (అదరిపడి) అయ్యో! తోడనే కుమారుం
డుసురులుపాసెనాయేమి?

లీ—హా! కుమారా! (మూర్ఛిల్లును.)

భ—లేదులేదు దేవా! ఆనాగరాజంబే ప్రాణవాయు
వుల వీడినది.

హి—(దిశలు తిలకింపుచు) ఆ! ఇదేమినిత? కింకరు
లారా! అంతటికైన నాకుమారుండు హరిభజనం
బు విడిచెనా?

భ—స్వామీ! ఎంతటిశిక్షలనేని భరింపఁగలఁడట! శ్రీ
కాంతుని భజనంబుమాత్రము వీడనేరఁడట!

హి—ఆ! ఏమీ! అంతటికిని తనవంతము వీడకుండెనా?
కానిండు. కింకరులారా! మీరీహపాత్ముంబట్టి ప్రళ
యాంబుధివీదికలఁ గూలఁదోసిరండు; శీఘ్రంబ
పొందు (ప్రహేళికతో భటులు నిష్క్రమింతురు.)

లీ—(మూర్ఛనుండిలేచి) హా! కుమారా!

సీ|| కలసురిక్కినులు నిట్టికొట్టెడివేళఁ

దనువునొవ్వఁగ నెట్లు తాళినావో!

చుటుకుచుటుక్కుచు కూలాగ్రిములు మేన

నంటిన నెబ్బంగి నాఁగినావో!

తలిదండ్రులెంత నిర్దయఁ బూనినాఁడు
నేరీతి మమ్మెంత దూరినావో!
అన్నపానములు లేకున్న నాకటసుక్తి
వేడికన్నీరెంత విడిచినావో!

గీ|| నన్నుఁ గన్నయ్య, నాదు చిన్నారిపట్టి,
భీకరాపీనిగని యెంత భీతిలితివో!
జనకుతోవైరయూన దుస్తరమటంచుఁ
దొలుత నేనెంతఁ దెలిపినం దెలియనైతి!

ప్రాణేశ్వరా! చక్కగా యోచించిచూడుము. జ్ఞానవంతులగు కొందఱుబాలురే చిటుతపాపములను నై దవృత్తిని మరల్చుదురు గాని అందఱునట్లు మరల్చుట స్వాభావికంబా? నాథా! పసివానితో నింత వాదా?

(తెరలో రాక్షసభటులు)

రండురండు. బాలకుండీమహోదధింగూలి మరణించినట్లేయున్నవాఁడు? ఇంకను శంకింపనేల? అదుగో! ఆవైపున కొట్టుకొనిపోవుచున్నాఁడు. నడువుడు. ఇంక నాతఁడు మనకగోచరుండై పోయె.

కా|| బాబుండబ్బిమునిగి కొట్టుకొని పోవంబోవఁగా, నల్లకల్లాలాంభోనిధిలాస మేన నునురుల్ గోల్పోవఁడే? యింకమికేలా సందియమంద? రండు, మనరాజేంద్రుంగనన్ బోద; మీ బాలంబేల! నురారమ్మోలడుగునీ సర్వంబెఱింగింపఁగన్||

లీ—హా! నాముద్దుపట్టి! నన్ను విడిచిపోతివా? నాథా!
 ఇంక నేనేమిచేయుదు? అయ్యో! నామరి పెంపునం
 దనఁడు నేటితోఁ గూలిపోయెనే? ఇట్టి ఘోరనా
 ర్త వినియు నీమనంబూరటఁజెందియున్నదా? పే
 మయను నమోఘపదార్థంబు నీమనోవీధినుండి
 తొలఁగిపోయినదా? పసిపాపనిపై నింత జాలిలేదా?
 హా! ప్రియో! ప్రియో!

ప్రి—తల్లీ! నమస్కారము.

(భటులు ఎవ్వేళించి ఆశ్చర్యమునఁ జూతురు)

లీ—(ప్రియోను నక్కనంజేర్చి శిరంబుమూర్చునును.)

ప్రి—(చేతులమోడ్చి)

కం॥ పాహి దయాంభోనిధి, మాం

పాహి హరీ, పరమపురుష, పాహిమరారీ!

పాహి భవభయవిదారీ,

పాహి సుభక్తానుమోదపదయుగ, కారీ॥

హి—(జాలిగొలుపుచూపులతో ప్రియోదుని జేరఁదీసి
 చుంబుకముంబట్టి) ఇమారా! నామాటలించుక వి
 నవా? నాతోడ వైరమునఁడలఁచితివా? పాణ
 ములయెడఁగూడ నానవిడిచితివా? అయ్యో! చిన్ని
 కుట్టా! యేనలిగిన నెల్లలోకమ్మలొక్కసారి భస్మీ
 భూతంబులగునే! నీవననెంత?

గీ॥ కన్నకడుపాట, మోహంబు కానిదోట
గాచితినినుమ్మి యిన్నాళ్లు కన్నతండ్రి,
కానిమాటడె ముందునక్షణము
నీయెడలగలకోపాన్ని నెగయనీక॥

కాదేని, అన్నదీయకోధానలజ్వాలల నెల్లలోక
మ్మలొక్కసారి భస్మీయతంబులుగాకుండునే? కు
మారా! ఇకనైన నాహితంబొక్కంత యాలిం
పుము.

ప) — జనకా! సావధానుండనై యుంటి.

హి — గీ॥ విడుపుమితండ్రి యీపాడు శిష్టభక్తి;
గడఁగుమి గైదుహిచ్చావికాశమున;
యడఁచుమి హరివైచిత్రి నవవర్ణము,
చెడకుమి కిష్ట యాశౌసేవగోరి॥

ప) — గీ॥ విడువఁజాలను జామి తింపి శిష్టభక్తి;
నిలువఁగాఁజాల నైహికినియతీలాన;
దలఁపఁగాఁజాలఁబ్రీతి బంధములనణఁగ;
జేరఁగాఁజాల హరిభక్తిదూరిమనుల॥

హి — (కూరవృష్టితో) ఏమేమీ! నీవాహరిసేవ వీడ
నేపుగా?

ప) — జనకా! ఏనేమిసేయుదు? ఏగీతి హరిసేవ పా
యుదు?

ఉ॥ ఏగీతేని శాస్త్రములనెల్లను శోధనఁ జేసియాచిన్
త్యైము రాగమున వ్యధముఁ దాపముగోపమునాది గామనో

వేగములకు హరించి, చెడువృత్తులలోనఁ దొలంగఁజేసి, స
ర్వాంగమవేద్యుడైన హరియందు మనంబును జేర్పఁగానగున్॥

కాన ననాత్మయందంతరంగమొత్తటికిఁ దగులదయ్యె.
హి—(తీచిదృష్టితో) అరేమూఢా! నోరుమూయు
ము. నీవింక నాహరిని దలఁపెట్టితివా, నిన్నీ కర వా
లమున కెఁదఁజేసెద, చూడుము? (కత్తి దూయును)
లీ—(అడ్డమై) ఇంతటికైన వాగములతో బ్రతుకఁ
గోరుము. నాచిన్నియన్నా,

గీ. పంతమూనకు, శ్రీకాంతు భక్తి విదుమ,
సంతతము జనకునిజేరి శరణమనుమ!
వినుము నామాటలొక్కింత మనమునందుఁ,
దూలనాశకు నిన్ బ్రతిమాలుకుందు॥

ప్ర—తల్లీ! యేల పలుమాటలు? ఆపరమపురుషుని భ
జనంబు వీడి బ్రతుకఁజాల.

హి—ఖలమతీ! (కత్తితో వేయఁబోవును. లీలావతి ప్ర
హ్లాదుని లోనికిఁ గొనిపోవ హిరణ్యకశిపుఁడు వెంట
కోపమునఁ బోవును)

(తీరిగి హి- లీ- ప్ర- ప్రవేశింతురు.)

ప్ర—అమ్మా! వారిభజనంబువీడి యస్థిరంబులయి త
నుసౌఖ్యాకరంబులగు భాగ్యభోగ్యంబులాసించుటే
ల? చూచితే,

గీ॥ తనువుమిథ్య, యైహికభోగతిరులుకల్ల,
సారహీనము లభిలార్థసంచయములు!
గాలిలోపలి కన్నూగమాలికయన
భాగ్యభోగంబులక్షణభంగురములు॥

హి—ఏమేమీ! మరల నీమెట్టవేదాంతమున వెడఁ
జల్లుచుంటివిగా కుమతీ? అనువస్థిరంబై ప్రపంచ
మే మిథ్యయైవచో సెడ సత్యమైనదెద్ది? నిత్యమైన
దెద్ది?

ప్ర—తండ్రి!

గీ॥ సత్యమొక పరమాగ్ధానుసారభటితి,
నిత్యమొక సచ్చిదానందనియతభక్తి!
సారమొక యీశ్వరార్పణాచారసరణి,
సౌఖ్యమొక శౌంపదయుగవంస్తవంబై॥

హి—ఒరీ! నిర్భాగ్యుడా? సంతతానందదాయకంబగు
సంసార మసత్యమనియు, నెందును కనివిని యె
ఱుంగని మోక్షమే నిత్యమనియు, నిట్టి వట్టి బూట
కమ్ములచే మమ్ము వంచింపఁదలఁచితివా? కానిమ్ము.
నిన్నును నీహరిభక్తినింగూడ నిర్ములనంబొనర్తు
ను. ఓరీ కింకరులారా!

(రాక్షసభటులు ప్రవేశింతురు.)

హి— అనుచరులారా! మీరీకులదోహినిం గొనివని,

కం॥ బాబుండీతడు శిక్షల

తాళగఁజాలండటంచు దలపక మీరీ!

బాబు^ల దుశ్శీలున్ భువి

మూలందగుసాధనములతో బోరిగొనుడే॥

కం॥ అట్టిటె^{నిట} యోచింపక

కట్టా! సుకుమార దివ్య గాత్రుడనక రా!

పట్టి^లగా వాయని వెలవక

పట్టిగిరులచరియలందు బడదోయుడొక్క॥

(ప్రహేళికుని ముందుకుదోయున. లీలావతి అడ్డమై)

లీ—నాథా! నాదెన నించుక కటాక్షమాలికలఁ జిమ్మి

ఈవసివాని నిప్పటికీదండనలనుండి విముక్తునిగావిం

పుడు. ఇట్టి లేచా^లయపుకోమలాంగకములట్టి

కఠినశిక్షలచాలుగావింపకుడు

హి—న్నంక వారింపకము. వీడింక చక్కలుగుట

కల్ల. లీలావతీ! మనకీపుత్రుండు శత్రుండనియే

నమ్ముము.

కం॥ తలదండులకామోదము

గలిగిపుచు సతము గొల్వఁగాదగునతుడే!

యిలనతుడనదగు గాక వి

కలమలియై వెతలనిచు ఖలుడొక నుతుడే॥

లీ—(కన్నీరు దుడుచుకొనుచు ప్రహేళికునితో) తన

యా! నీట్టియాచదలవిధాత లిఖించె, నేనేమిసేయు

దు? ఎంతవలదన్న నివాళికాఁతుని విడువబడి

వి. నీయెడ నీజనకునిచిత్తము వదలినిభమై కరగకున్నది. తండ్రి! నీకోమలదేహంబట్టి కొండచరియలంబడి పిండిగా నలుగనుండెనన నేనెట్లుభరింపగలను? నీశండ్రిచిత్తమెట్లు మరలింపగలను? అయ్యో! దనుజేంద్రుడెట్టికాఠిన్యమునకే? దలఁపూనియున్నవాడు. ఆమహనీయుని యంతిరంగమున నక్కటికమన్నది దోచున్నదిగాఁగోలును?

ప్ర—అమ్మా! పుత్రివ్యామోహమునఁ బూడ్చిచరితులగు మాతండ్రిగారి నేల నిందించెదవు?

మ. ననుకొనించెనటంచు నెంచి మదిగిస్కొన్ పూజ్యులై నట్టి మజ్జనకున్ దూరకుమమ్మ, నీచాణకంజాతమ్ముల నాగ్రేదణ్ ;
వనజాతేక్షణు భక్తిపీడుమని నకు వారింపఁబోకిమ్మ, నాకనయంబాతడై తోడునీడ, విదలేనమ్మా తదీనూంఘులన్ ।

లీ—(నిరుత్తరయై యూరకుండును.)

హి—(వండ్లు పటపటఁగొలుకుచు) వీడింక నుగ్రిదండ నలఁగాని చక్కపడఁడు.

గీ. తల్లిదండ్రుల చిత్త వేదనలనించు
తనయఁడేక్షలకునైన దగుమనువు
కులమునకు వన్నెనిడువాడె కొడుకుగాక
కొడుకులే యిట్టి పట్టిదుండుమనలెల్ల ।

లీ—(కిన్నురని నిష్టూర్పవిడిచి) హా! వల్లభా! యెట్టి చెడుగై న నింతలేబ్రా! యముననే ఇట్లు దండింపదగునా? (చాదములఁబడఁజోవును.)

హి—(కోపముతో) లీలావతీ, నీవిటనుండిపోమ్ము.

లీ—అయ్యో! నేనీదుర్భరశోకాంబుని నెట్లు భరింతు? ప్రహ్లాదా! నీవైన నీహరిసేవ వీడవా?

ప్ర—తల్లీ! దేహాభిమానమునఁజిక్కి పరమేశ్వరుని సేవ విడువదగునా?

లీ—కుమారా! ఇది నాపూరాకృతదురితఫలంబెగాక యెఱిగియెఱిగి యొరుల నిందింపనేల?

సీ॥ అనుజనిజంపెనంచాశౌరిపైని నీ

జనకుండు కనలును జంపనుండె.

వీడుమంచెంతవిస్వేడిన హరిభక్తి

వీడి నీజనకుని గూడవీవు.

సురలఁదెంపను దైత్యవరులఁజంపను రమా

వల్లభుండొక దీక్ష పట్టెనంట.

పరినుతులౌట మీపైనున్న మోహంబు

నామదివీడదే నాఁటికైన.

గీ॥ నేమిచేయుదు, వల్లభుసేమనందు,

నీమనంబెట్లు మరలించు నేర్పుగందు.

దైవభుటనంబు నేరీతిఁ దప్పిమంతు,

నెందు నామదికుపకాంతి కేదిమందు?॥

తనయా! నీజనకునికన్న మిన్నయగు దైవంబు ను
నకెందుఁగలదు? నీవింక నైన నాయనను శరణువొ
చ్చి బ్రతుకము.

ప్ర—ఇట్టి యవస్థాభేదముల కారాటమందుట వెట్టి
గాదే మాతా? నీవేల మజ్జనకునకు సదుపనేశంబు
గావింప మఱచియుంటివి? ఆతని హృదయతాపాప
శమనంబొనరింపఁదగు వాధువైరి మధురనాకీర్తనం
బేలగావింపకుంటివి? ఆమవానీయుని చిత్తశాంతికిం
దగు చెరవ్రాహింప జాగేలచేయుచుంటివి? తల్లీ!
నీవల్లభుని యుల్లమావైకుంఠుని పదపల్లవంబులం
జేర్చుమా.

హి—(కత్తిని ఝళిపించుచు) ఓరీ! దుర్మదాంధా! ఏ
మనిచ్చేయచుంటివి? ఆపరమసీచుండగు పరిపంథిని
గొలువమనుచుంటివా, యేమి నీనావాసము? ఆప
లుగాకి యెందును లేనేలేడని తెలువలేదా?

ప్ర—తండీ!

ఉ॥ సందియమందకయ్య, పలుసారులు మాధవుమామూరి బర్
నిండునుపాందకయ్య, భవనీధిగూలఁదలంపకయ్య, గో
విందునిజేరి సంసరిణాపీచికలం దరియిపునుగయ్య, యా
పందకుఖాంబుధిన్ ముదమునందఁగఁ గోరఁగదయ్య, వేడెడన్॥

హి—(పండ్లు పటపటఁగొఱుకుచు ప్రహేళికునిపైకులు
కఁబోవును.)

లీ—నాథా,

నీ॥ చిన్నతనంబంచు శిక్షించవలదంచు

నలనాడు గురునితో బలుకలేదె!

శిశు మూర్ఖుని, “తండ్రి, చిఱ్ఱివిగ”, మృంచు

చుచునుడువ్వి దీవించలేదె!

కి న్నెఱ్ఱఁజేసి నే గద్దించుచో పల

దంచు నకామికె వారించలేదె!

గురుగృహంబున నెంత వెగపండుచుండెనో

యనుగునుసుంసంచు నడలలేదె?

గీ॥ అట్టివిదరాని ప్రేమ యేమామెనకట?

పట్టినీకీతి బలుపాట్ల పాలుచేయఁ

గూర్చదనుజాసిధారల గుఱికిఁదోయి

తాళగలఁదొక్క యాయుగ్గిదండలమహి॥

హి—ఇట్టి కులదోహిని కరుణింపవలయునా? ఇట్టిఖ
లు నగ్నికంబంబుల కంటఁగట్టిన, నసిఘాతమ్ములఁ
జెక్కివిడచిన, దోసమున్నదా? ఓరీ కింకరులారా,
(భటులు చ వేళింతుగు.) ఓరీ! వీనింగొనిపోయి వివి
ధమూరణోపాయమ్ముల మీయిచ్చవచ్చినకీతి వే
ధించి వీనియుసురుల కానుక గొనుడు? శీఘ్రంబ
పొందు, కార్యాతులుగండు.

(భటులు ప్రహేళనతో బోదురు.)

లీ—(డగ్గుచి కతో చేతులనుమోప్పి)

పీ పూతచారిత్రి, సంపూజ్యప్రభావ, భూ
 దేవి, నాపట్టిని గావవమ్మ!
 భానుచంద్రప్రభాభాసిగోల్లసమా,
 గగనమా, నాపట్టిని గావవమ్మ!
 పాపనాచారిసంభావనానలనూర్తి,
 బాలురక్షింప నీకంఠసుమ్మ!
 ప్రణతార్త జనవర్గభయదాటపీఠ్య,
 దుష్ట, నానుత్తుగావ తోడువమ్మ!
 గీ: యేను నాథునిచ్చి కమంచెరునేని
 నిత్యసత్యప్రతాపస్తి నెగడునేని!
 నెట్టికిత్తలపని నాపట్టి లోన
 మగలనందకి చిరజీవి యగునాగాత్రీ

(తె:పడును)

(నంద్యభూమి. భటులు ప్రహేళికులు ప్రవేశింతురు)

1—ప్రహేళికామూలా! ఇక నైన నీవెట్లు భక్తి వికచద
 వా, లేక నీరాదుసూరిం బడిదోసి బండరాళ్లగప్పి
 పొమ్మందువా?

2—(అరిమోక్షుగిన్ను తో)

హాట.

గానవిరూపుని- మానసమా, భ్యాసపుమా!

హాటక చెలుని- పాటించిపాడుచు! నూటిగనిలోఁ జూచుచును!

మేటిరక్క-రీతియూహం! పాటిపాడి రమించుమా!

మాను! పగు నెదఁ గాసుమా - పూనికతో నేవింపుమా!

గానబోలుని- దీనపాలుని- లోనిదగ్గన్ పూజింపుమా!

మనమా, యనుమా-నము మానుమమన! గా!

భ—హా! కొయ్యపాపడా! నీకొఱమాలిన మొండితన
 ముచే మాప్రాణములు విసిగిపోవుచున్నవి. అదె
 ట్టిబత్తియోకాని నీకాకలివప్పలుగూడ సంతరించి
 నవి. మాకుఁగూడ నాయాశలన్నియు నెట్లడఁగును?
 ఎన్నిదినములని యీవల్లకాటికింబడి నిద్రాహారమ్ము
 లకు దూరులమై యెండవానలకోర్చియుండఁగలము?
 నీయుసురులెన్నఁటికిఁ బాయకున్నవి! నీపై వినగుచు
 న్న కఱకుకత్తులన్నియు విడిగిపోవుచున్నవి. నీశ
 క్తియెట్టిదియో కాని ఏనాఁటికిని సన్నగిల్లదాయె!
 నిన్ను ముట్టినంతనే యంత పెద్దవాము మొద్దువలె
 కఱ్ఱగట్టిపోయినది! నీకెట్టిగుండుమాకులుదెలియుకో
 తెలియకున్నది. అబ్బబ్బ! మాపెదవులాటుచున్న
 వి. ప్రాణములు కడఁబట్టుచున్నవి. పద, నిన్నీసారి
 కడతేర్చితరము. (లాగుదురు.)

స—

ఉ" కన్నులముందు వెన్నెలలుగాచెడి నవ్వుమొగంబు, నీలపున్
 వన్నెల మించుమేను, సుఖఫలము, జెమ్మలు, దీప్తబాహు, అ
 త్యున్నతదక్షిణుడ, ప్రకటితోరుకటాక్షవికాశవీక్షులున్
 చెన్నలరార. నాయెదుట చేష్టలుసల్పెదిదేమిచోద్యమే! ||

(చేతులను మోడ్చి యూర్ధ్వలోచనఁజై) ఓ భక్త
పరాధీన, భక్తజనశరణ్య, ఇప్పటికిఁగదా నీవు నన్ను
విడువక వెన్నంటి తిరుగుభాగ్యంబు నందఁగంటి,
అహ! నీకోమలాకారింబెంతచూచినను దనియకు
న్నది. దేవా! ఇంక నీదివ్యరూపంబు నాకన్నులకు
మఱుగు వెట్టక స్థిరముదంబౌనగూర్చుమా, ఏమీ
వావాన! (భటులీశ్చుకొనిపోవుదురు.)

4 అంకము 3 రంగము.

హిరణ్యకశిపుని రహస్యమందిరము.

(హిరణ్యకశిపుడు ప్రవేశించును.)

హి—(తనలో) ఇంక నెంతనిద్రైర్యమూనియుండు, నిదే
మిచోద్యము? నిజముగ విష్ణువిట్టి పురుషసింహమై
యుండునా? సారెసారెకు నన్నెదిరించి బెదిరించు
చుండుటయే నత్యమా? స్వప్నభ్రాంతియేమో?
కాదుకాదు. కలయెల్లగును? నాకన్నులు తెఱచి
యే తిరుగాడుచుందునే! అట్లెట్లెంత? ఏమో,
యేమనుటకును దోచకున్నది. కన్నులు తెఱచియు
న్న నారూపమే. మూసిన నారూపమే కన్పించు
చుండ భ్రాంతియెల్లగును? (కొంచెమురకయుండి
వరల తలయెత్తి) ఛీ! ఛీ! భ్రాంతిగాక నిక్కమెల్ల
గు? నిక్కమయినచో నాయెదురబడినంతనే నాక

రవాణమున కెక్కెరుకుందానా? కత్తి దూసినంతనే
కానరావాయుఁ గాన నిది భాంతియేకాని నిజము
గాదు (అరవేత ఫాలమునుబట్టి కి)ందుచూచుచు
నూరకుండును.)

(తెరలో రాక్షసభటులు.)

ం॥ వీరితి తిన్నునొంచున

శ్రీనివాసచిత్త లాలు చింతనవిడఁ, డె

వ్వారి దరిఁజేంగుండఁడు,

కూర్పురం, దీబాలునెట్లు కూల్పఁగనగునో॥

హి—(అదరిపడి విరిగిచూచి) ఔరా! ఈచనివానిచరి
తంబత్సర్వదృఢముగదా! ఇనియేమి? ఎట్టియుగ్గిడం
డనలకేని చలంపని వీనింక నెట్లు సాధింపనగునో
తోచకున్నది. ఇంకేమిసేయును? ఘోరమారణో
పాయంబుల గుఱిచేసిన, దరిలేని శిక్షలొనర్చి,
వానిసిగ్గువాని రాలక న్నది ఇఁక వీనికి చావులే
దుగాబోలును!

(తెరలో) ఇఁక వీనికి చావులేదు.

హి—(విరిగిచూచును.)

(తెరలో) ముమ్మాటికిని వీనికి చావులేదు. కానిచో,

వీ॥ మంత్రాన్ని పుట్టించి మంత్రాన్ని క్రిష్టుంచి

పంపించును, బాటుల బంపదాయె

హి—(దిగ్భ్రమణతో చూచును.)

(తెకలా) ఘోరానలంబునఁ గూలఁగొనిన, నొక

వేడి నిట్టూర్పున విడువఁదాయె.

హి—అశ్చర్యమాశ్చర్యము!

(తెకలా) తొడవి మత్తేభమున దొక్కిమ్మగ్నిగ్నించినఁ,

గాయఁబు కంచె లోఁ గమలకాయె.

గండశిలమీఁదనుండి వొడ్లించినఁ,

బలుకాంతి మోమునఁ దొలఁగదాయె.

గీ॥ కత్తి పోటులుకా, నొప్పు కలఁగెనడఁడు;

ఉదధిగూర్చిన బీజమున పవలఁదాయె.

సారెసానకు శ్రీహరిస్మృతివివరించె

కేమిసెప్పుదు మాసాక్షాతుమనెడఁచె.

హి—ముష్టగింబుల నెద్దాన మృగినిగనకుండ వరంబులంది

యుండ నామనంబేలకో యిట్లు భయాశ్చర్యముల

చే నానోశనముదుచున్నది? నాకేచియ్యనాని

కై వెఱచే? (కనుబొమలు చిక్కింది) ఏమో?

వీరికై గ్యంబెట్టిదో? బాలుండనిచూతునా? బహు

శాస్త్రవేత్తయందునా? మొన్న మున్నటిబాలుడే!

అయిన,

ఉ॥ బాలుఁడు తిత్త్వమాన్ పరిపక్వమనోబుజాఁడౌటఁబట్టె? ని

గ్నూతికమోహబంధుపృబున్దవిచాఁడుఁడౌట నెట్టి? నీ

లిలలు చూపుటెట్టు? లారులెవ్వరు నొజ్జలులేరువేటె! యిం

కేల దలంపఁ పిడు పరికిలపగి శబ్దముగ క పురుషుడే? ॥

కాని, మ్మింక వీనిబింక మెట్టిదియో గనుంగొనెద.

(నిష్క్రమించును.)

(ప్రహ్లాదుడు, భటులు ప్రవేశింతురు.)

భ—ప్రహ్లాదా! నడుపుము, నడుపుము. ఇదే చక్రవర్తి.
యానతిని వింటివా?

ప్ర—ఏమని?

భ—నీవీ హరిభక్తి విడిచితివానరే. లేకున్న నీయగ్ని
గుండమునఁ గూలదోయుచుని?

ప్ర—(నవ్వుచు) జనకునియానతి శిరసావహించితి.

భ—విష్ణుభక్తి విడిచెదవా?

ప్ర—విశువజాల.

భ—మఱి యగ్ని గుండమునఁ గూలెదవా?

ప్ర—అవస్థము సిద్ధుడనై యుంటి.

భ—నీకర్మము. మాకేల, రమ్ము.

ప్ర—గీ॥ ఆగమాంతవిలోల, సర్వాత్మ, కారి,
చిత్తయాకార, హరి, హరీ, శ్రీవిహరి,
పరమపురుష, దయానిధి, దురితహర,
దివ్యకూప, నిరామయ, దేవదేవ॥

(భటులీడ్చుకొనిపోవుచును.)

4 అంకము. 4 రంగము.

(అగ్నిశ్వాసలనడుమ నరమోక్షకన్నులతో
చేతులనుమోడ్చి ప్రహేళికాడు ప్రవేశించును.)

ప్ర--ఓ జగదీశా! ఓ భక్తవత్సలా! ఓ కరుణాసముద్రా!

సీ॥ ఓ సత్కృపావీక్షణీదార, యశుదాహ,

దీనజనోల్లాస, దేవదేవ!

ఓ త్రిజగద్వందితోన్నతగుణ, భూమ

ణాంచితగాత్రీ, నీలాబ్జనేత్రీ!

ఓ రత్నకుండలహారకేయూరకి

రీటిశోభిత, పుండరీకహస్త!

ఓ హాసరుచిరచంద్రోదయాననదివ్య

భాసమానవిలాస, పరమపురుష!

గీ॥ ఓ మునీంద్రమనఃపద్మధామ, శౌరి,

శ్రీమహిత, దివ్యవేద్య, నమామిభక్త!

తామసాఘవిరామ, సుందరపదాబ్జ,

దీనకల్పధూళా, కోటిభానులేఖ!

కం॥ కరుణానిధి, శరణావన

విరుదాంకిత, నిరతశత్రుభీకర, మురళీ!

ధర, మరవరపరిపూజిత

చరణాంబుజయుగళ, భవ్యచరితాత్మ, హరీ!

(మంటలు చల్లాటిపోవును)

హి—(గదను గిరగిరందిప్పుడు ప)వేశించును.)

కా॥ ఓగోరీ! పలుగాకి, దుష్ట, హరిసేనోపుత్ర చిత్తా, యిటుల్
కారుణ్ ప్రేరేదవో సభాస్థలి లోక ధ్యేయఁడావిష్టు? పం
చారా! నిక్కులకెల్ల మేటినగు నాయాధర్మముం జూడవో?
ఘోరాత్తా, పరిపంథిఁ గొల్వ మది సిగ్గుక మానముక వీడితే?
ఓరీ! నీవింక హరిని నృరించుటమానవా?

ప)——(తండ్రికి నమస్కరించి) తండ్రీ! నిరంతరానంద
దాయకంబగు హరిసేనామృతమరందపానపరవశం
బగు నాచిత్తంబితరానక్తంబెట్లగును?

గీ॥ ఘోరసంసారిసాగగోత్రారకంబు
హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతఁబు
గోరి మత్తిలి యానందలోలుడైన
జీవుఁడిహచింతనలఁగోరఁ బోవునొక్కొ?

హి—ఏమేమి! అఖిలలోకంబు లన్మదాధీనంబులై మ
న్నిరీక్షణమాత్రంబున జవజవ వడంకుచుండ నీ
వింతు కేనియు వదురు బెనును తేక యెదురాడు
చుంటివిగా?

ప)——నాయనా! లోకంబులెల్ల గెల్చిన మేటివీరుండ
వు, లోపలిశత్రులనేల గెల్వఁబూనకుంటివి? దిక్కుల
నెల్లగెల్చిన వీరుండవినీ! దేహాభిమానంబునకుం జ
క్కెదవా?

సీ॥ ధరణి వేకాతపత్రముగ నేలినమేటి,

చిత్తవాసనలకై చిక్కదొక్కొక్క.

తిరిదివంబు నొకగోటఁ ద్రిప్ప నేర్పినమేటి,

కామచింతలచే కట్టుపడెదో.

పాతాళమునుగెల్చి ప్రతిభవించినమేటి,

భవపాశముల పట్టుపడెదవొక్కొక్క.

దిక్స్థులనడంచి ధికిరించినమేటి,

మాహాంబునిధిఁగూలి మునుకలిడెదో.

గీ॥ సర్వసామ్యభిరతుడవౌ సరసమతివి,

ప్రకృతిదుఃఖములకు పాలుపడెదవొక్కొక్క.

భవనములనెల్ల గెల్చిన పురుషసింహ,

నీమనము నిశ్చలముచేయ నేరవొక్కొక్క? ॥

హి—నీవితండవాదములింకను గట్టిపెట్టనా? దుర్మతీ!

నీశిరంబిప్పుడే యీగదాదండంబునఁ బిండిగావించె

ద, నిక నీదిక్కెవ్వరో, నీవారి యేడనున్నాఁడో

కాచుకొమ్ము.

ప్ర॥—తండ్రీ! ఇదుగో యీనవరోమలాకారుండు నీక
న్నులకగవడులలేదా? (మొందుచూపుచు)

గీ॥ కరములను శంఖచక్రిఖండగదలమర

సురమునను గొస్తుభశ్రీలు మెఱయుచుండ.

నలుదెసలు దానెయై ముందు వెలుగువాఁడు

దీపరత్నకుండితఁడ నా దిక్కుచూడు॥

హి—(అదరిగడిచూచును.)

ప్ర—తండీ, నూదిమొనయంతయేని శ్రీహరి లేని చోటు గలదా?

హి—(తనలో) ఇంక వీనినేమిసేయును? పెట్టరానిపాటన్నియుంబెట్టించితిని గాని వీనియునుగులూడకుండుటకేమిహేతువో?

వీడు సామాన్యబాలకుండని తెలపోయుచుంటిని గాని కాదు కాదు. జన్మాంతరశత్రువుగు నాహరిపంపున నన్నలమటలపాలొనరింప నేతెంచి పరమవైరిగాఁ దోచుచున్నవాడు. వీనివలన నాకెట్టికీడును మూడదుగద? ఏమో! ఎట్టి యవస్థాంతరము రానున్నదో? కానిమ్ము. శ్వాసమున్నంతవఱకాశవిడువరాదుగదా? చేతనై నంతవఱకు సాధించి చూచెద. (ప్రకాశముగా) ప్రోహదా! ఏమనుచుంటివి, నీహరి నాసఖాభవనంబుగూడఁ జొర సాహసిం చెననియా? ఏడీ? ఏరూపమున నెందుండెనో చూపు, మిప్పుడే వానిఖండించివై చెద.

ప్ర—తండీ! ఇదుగో.

సీ॥ నీలమేఘచ్ఛాయ సేలు దేహమువాడు

శంఖచక్రాదిహస్తములవాడు.

మండితనవరత్నకుండలమృలవాడు

రమణీయమణిభూషణములవాడు॥

కుటిలాలకాంచితవిటలభాగమువాడు

తకుకు లేనవృత్తో గుఱుకువాడు!

వనమాలికాకీర్తివిభాసిపక్షమువాడు

ఘనతరగయడవాహనమువాడు!

గీ॥ శత్రుభీకరకౌర్యవిస్తారవిమల

విశ్వరూపకుడై నన్ను విడువకీపుడు!

లోడునీడగ నిదె సడయాడువాడు

చూడుమీ కట్టెదుట నున్నవాడుతండి॥

హి — నిశ్చయముగ నీకన్నులయెదుట నున్నవాడా?

ప్ర) — ఆహా! నిశ్చయముగ నున్నవాడు. అంతట నిండియున్నవాడు.

హి — అంతట నిండియున్నవాడా? అట్లయిన నీస్తంభంబునఁ జూడఁగలవా?

ప్ర) — అఖలవ్యాపకుం, డండేలలేకయుండును?

హి — నిశ్చయముగ నీవు గనుచుంటివిగా?

ప్ర) — కనుచుంటినిగాని నీవుమాత్రమింతలో నానిఖలాత్ముని గననెంచకుము.

హి — ఆహా! ఇదియా నీకుటిలవేషము? ఇఁకఁదెలిసినది. నీహరి సర్వవ్యాపకుఁడుగదా? మేముమాత్రమాతని గాంచనెంచరాదేమి?

(తెరలో) ఎంతమాత్రమట్లెంచరాదు.

హి—(తిగి చూచును.)

(చండామారుక్కునితో శుకాచార్యులు ప్రవేశించును)

శు—అట్లెంతమాత్రము నెంచరాదు. రాక్షసేశ్వరుం
డెట్టివరంబులందియున్నను తానాహరిమాయను న
రియింపగలననిమాత్రమెంచరాదు. (హిరణ్యకశి
పుని గని) దానవేంద్రా, యేమిది, పసివానిపై
కసిదీర్చుకొనఁగోరుచుంటివి?

హి—గురుసార్వభౌమా! నిరంతరదోహియగు వీనిపై
కసిదీర్చుకొనఁదగదా? చూచితివే యీదురితాత్ము
నిద్రోహము? తనహరియట, అఖిలన్యాసకుడట,
తానట, యంతటను వాసింగనుచున్నవాడట,
యేనుమాత్రమీవర మపూజ్యుని గననెంచరాదట,
యిదేటినుద్ది?

శు—రాజా! అది నిజమే. స్వయంజ్యోతియగు నాన
ర్వక క్రిని సామాన్యులు గననెంచదగదు. .

హి—హా! యేమనుచుంటిరి? ఈబాలుండధికుండా,
మేము సామాన్యులమా? ఇదేటిమాట? మేమేలగ
నరాదు? ఏడెట్లుగనదగు?

శు—దానవేంద్రా! మన చిరంజీవి నర్మగుణవరిపూర్ణుం
డు గాన నాశ్వస్వరూపానుభవంబు వందుచున్నవాఁ

దు. నీవో తామసాలంకారుండవు గాన నామ
భాత్రతేజోనిధానంబరయఁజాలవు. అనమథులకొ
కప్పుడాదివ్యనందర్శనాభిలాష సిద్ధినందెనా, అది
చాల ననర్థహేతువగుఁ గాన నీవాకాంక్షను వద
లుకొనుము.

హి—(వినిపించుకొనకయే) ప్రేక్షావా! నీదేవునిందుఁ జూ
పెదవుగదా?

ప్రే—తండ్రీ, యందులకు నందేహమా?

శు—రాజా, వలదు వలదు. కలమునకు సంతసమునిలు
పుము. ముక్కోపివై మొదలఁజెడకుము. పరమా
త్మునిపై వగదలఁపకుము. నామాటవినుము.

హి—(నిరుత్తరుడై) బాలకా! నీహరి యీకంబమున
లేకున్న నిన్నగదతోడనే కడతేర్తునునుమా?

ప్రే—జనకా! ఏల సంశయించెను?

శు|| అంతటనున్నవాడు పరమాత్ముడు సర్వమయిండు మాధవుండు.
దంతటనున్నవాడు పరమాణువునుండియుఁ దాను బ్రవృత్తుఁ
శృంగము నుండియుండు విభుడక్కడనిక్కడనాఁగెనె? యి
ట్లంతట నుండి స్తంభమున వార సఖాంతరమందులేడొకా?||

హి—(గదగి)వ్వచు స్తంభమును నమీపించును)

ప్రే—(ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! ఇదేటివెంట? ఇంతలో
నాభీకాంతుండు తన శాంతప్రసన్నవదనచింబం

బెంత భీకరాకారాంబోనగించినాడు, అబ్బా! ఇదే
టిరూపము? నేనిదివలకెన్నండు నిట్టిరూపుఁ గనియె
ఱుంగనే, హరివలన వినియైన నెఱుంగనే?

మ॥ అరరే! చూడవిచిత్రమాయె, తొలిరూపమాయమయ్యెన్, భయం
కరసింహాకృతి, కాదు కాదు; సగమాకారంబె సింగంబుగా
నరరూపంబు సగంబుగాఁదనరె, నేనామంబునం జెల్లునో?
నరసింహాకృతిఁబూనెవొక్కొ హరి నానాదిక్కులందానెయ్యె?॥

హి—(స్తంభమును గదతోవే)యును. నరసింహమూ
ర్తి ప్రత్యక్షమగును)
(తెరవడును.)

(మరల తెరయెత్తినతోడనే హిరణ్యకశిపుఁడు
ప్రస్తోదుఁడు ప్రవేశింతురు.)

హి—(ప్రస్తోదు నక్కునంజేర్చి చెక్కిలినొక్కుచు)

కా॥ అన్నా చిన్నికుమార నీకతనన్నేడా జన్మకరుగ్గిన్ వడిం
గన్నాఁడన్, మది మోదమందితిని, నాకప్తంబిఁకన్ దీతె, లో
మున్నేజేసిన శిక్షలెంచకుమి, సమ్మోదంబు చేకూడు సుం
పన్నత్యంబొనగూడు నీకు నిటుపై, భద్రంబుగామండుమో
యన్నా, పోయెద కాంతోడి పగదీర్చన్ ధన్యతం జెందఁగన్॥

(తెరబాటును.)

4 అంకము. 5 రంగము.

(హిరణ్యకశిపుని జీర్ణ తోడలపై నిల్చుకొన్న నృసింహ మూర్తి, స్తంభములో ప్రక్కను నిలిచియున్న ప్రహేళికాదుడు, మునులు, దేవతానీకము ప్రవేశింతురు.)

మ— నీ! తపసిభూమిల నెల్ల దగ్గఁబొనిచ్చిన
చెదురక్కనుని నేటికి దఁచినావు!

దే— నురిభామినులఁబట్టి చెఱపట్టి పలుపాట్ల
నొందిన దైత్యు శిక్షించినావు!

మ. — నరిలోకమెల్ల నానాబాధలన్నొంపు
తెంపరి దనుజునిజంపినావు!

దే— మునిసత్త ములఁబట్టి ములుకొలలునొడర్లఁ
గుచ్చిన దానవు వచ్చినావు!

గీ! దైత్యకులకంటకాలితాలపిత్రి,
భక్తజనవనకైత్రి, దివ్యతరగాత్రీ,
భగభగ! నిజకోపాగ్నిభస్మితాఁమా,
దానవాదిదృష్టనరంహ, కీన్ద్రసింహ!

నృ—(పాలోచనుడై ప్రహేళికనిగాంచును.)

దేవేంద్రుడు—(ప్రహేళికని ముందుకుఁదీసి) ఓమారా,
నర్వలోకకంటకుండగు భవజ్జనకు సంత మొందింప

లోకరక్షకుండిట్టి దుర్భరోదగ్రభీకరనారసింహాకృ
తిం బూనియున్నవాడు? తండీ! ఇట్టితీండ్రంబిదివ
ఱకేమెన్నడును గన్నయదికాదు. సాగ్రహండ్లై
దుర్వార కోధానలశిఖల దెవల విరజిమ్ము నీనర
కేసరమూర్తినిం బ్రసన్నునింగావించి దయచేయు
ము. వరమభాగవతశేఖరుండవగు నీవుదక్క నొరు
లకుం గన్నెత్తిచూడ దుస్సహంబగు నీమూర్తిం
బ్రసన్నుం గావించి భక్తజనసులభుని గావించి ద
యచేయుము.

ఎ)——(వివమితశిరస్కుండై) మహనీయులారా! నిరం
తరహరిసేవాపరాయణులు సంతతసత్వగుణాభిరా
ములు నగు మీరీచిలుతవానిం బెద్దసేయుట మీక
రుణావిశేషంబుగాక వేటొందుగాదు కాకున్న న
ల్పుండ, నసురార్భకుండవగు నన్నిట్టితఱిని నియ
మింప నేమున్నొనర్చిన తపఃఫలంబుగాదే? ఇదె
భవదాక్షానువర్తినై నాయోపితలెఱంగున మొఱ
వెట్టి యీకరుణానిధి యుల్లంబు గరగింపఁజెడ.
(సృసింహమూర్తియెదుర ముకుళితహస్తై)

ద ం డ క ము.

శ్రీ నాగసింహాకృతింబూనియున్నట్టి యోదేవ, దివ్యపృథ్వావా, మమంగావ నీవేళ నీదివ్యరూపంబునుంబూనుచుక విశ్వరూపుండవై కంబునుండొప్పు దుర్వాగ లేడండవై మప్పహంబా భవత్ కార్య మేపాగ నీరాధిపీరుండవై, లోకజాలంబులన్నొంచి కష్టంబులక నుంచి నానావిధి బాధలొందించి దుఃఖంబులన్నించు నీరాక్షసా ధ్యక్షు నాజువువిద్వేషినింగూర్చి లోకానికి మోదముంగూర్చి రక్షింపిలో భక్త లోకైకచింతామణి, దేవతానీకచూడామణి, యింక నీభీకరాకారముంబాపవే, మాయేడక సత్పుంజూపవే, నీవుసింహాకృతింగాంచి దేవాదులు నూనిలోకంబుభీతిలుచుండంగ నేనెరికి వర్ణింపగానేర్తువే? యూర్తులకబోవక గా కల్పభూజంబుపించు లోనెంచి నేపించు మాపాపము ద్రుంపవే, పెంపవే నీపయికభక్తి, నాపక్తతో నుక్తికిందొప్పుదలూపింపవే, నే దామసోద్యోకుండన దైత్యజాతుండ సత్యిల్లుండక చంచలుండంగదా భక్తసంతోషకారీ, నమోపాపహరీ, నమో వేదవిద్యానుసారీ, నమోదాసహృద్ధిందిరావాస, యీశా, నమోచిన్విలాసా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః॥

(నృసింహమూర్తి శాంతిపొందును.)

[తె ర వ డు ను.]

